10 rokov v podzemí

2001 – 2010

Fotografie na obálke:
1. strana: V Trstínskej vodnej priepasti. Foto: A. Lačný
4. strana: Zbojnícka sieň v Havranickej jaskyni. Foto: A. Lačný

10 rokov v podzemí
Zostavil Alexander Lačný
Vydala Slovenská speleologická spoločnosť v Liptovskom Mikuláši
pre Speleoklub Trnava
Vytlačil BTO print, Žilina

© SPELEOKLUB Trnava 2011

ISBN 978-80-966963-8-3

OBSAH

Jaskyniari	4
Z histórie jaskyniarstva v okolí Trnavy	5
ROKY 2001 – 2002	**7**
Správa o činnosti za roky 2001 – 2002	8
Lačniakove špáry	10
ROKY 2003 – 2004	**11**
Správa o činnosti za rok 2003	12
Nové priestory Lačniakových špár	13
Správa o činnosti za rok 2004	14
Havranická jaskyňa II	15
Vápenné jamy pri Havranickej jaskyni II	16
Havranické tajomstvo	17
ROKY 2005 – 2006	**21**
Správa o činnosti za rok 2005	22
Orešanská sonda	23
Správa o činnosti za rok 2006	25
Prienik do Trstínskej vodnej priepasti po takmer 40 rokoch	27
ROKY 2007 – 2008	**30**
Správa o činnosti za rok 2007	31
Objav v Trstínskej vodnej priepasti	34
Správa o činnosti za rok 2008	37
Zhrnutie doterajšieho prieskumu na Komberku	39
ROKY 2009 – 2010	**42**
Správa o činnosti za rok 2009	43
Havranica začína znovu odkrývať svoje poklady	45
Využitie digitálnych teplomerov v speleologickej praxi	46
Prieskum jazier v Trstínskej vodnej priepasti pokračuje…	48
Správa o činnosti za rok 2010	50
Klamlivé výduchy	51
KRASOVÉ ÚZEMIA	**52**
Neprístupné jaskyne Smolenického krasu	53
Kuchynsko-orešanský kras v rajóne OS Dolné Orešany	58
Poďakovanie	63
Použitá literatúra	64

Jaskyniari

Z knihy Jaskyne & jaskyniari

Výkonný jaskyniar – speleológ musí mať vášeň zlatokopa, pevnú vôľu horolezca, niečo z vytrvalosti maratónca a obratnosti kaskadéra, nesmie mu chýbať sila ani um. Jednoducho musí si vedieť poradiť nielen v nebezpečenstve, ale aj s lopatou či krompáčom, s lanom a lezeckými pomôckami, so závesným kompasom alebo teodolitom, s geologickou mapou, fotoaparátom, kladivom i varechou... Hádam niet takej profesie, z ktorej by sa v jaskyniarstve nedalo čo-to uplatniť.

Mnohí ich nechápu a hovoria o nich ako o čudákoch. Predsa kto by sa uspokojil s tým, že za ťažkú prácu vykonávanú navyše dobrovoľne a zväčša vo voľnom čase, mu budú odmenou nie zlaté poklady a len zriedka svetská sláva, ale obyčajná radosť čo aj z malého objaviteľského úspechu, pocit šťastia po dosiahnutí najhlbšieho či najvzdialenejšieho bodu jaskyne alebo príležitosť pookriať a zblížiť sa s prírodou?

Jaskyniarstvo nie je pre samotárov. Medzi základné predpoklady úspešnej jaskyniarskej práce patrí dobrý kolektív. Len v ňom sa bez zvyšku napĺňa túžba po poznaní, po objave či dobrodružstve, úsilie vyniknúť, podať hodnotný športový výkon, prekonať sám seba alebo s nasadením vlastného života pomôcť jeden druhému. Veď neraz jaskynné priestory nezdobí iba krása kvapľov, skôr sú zmáčané potom ich objaviteľov, ba vyžiadali si aj ľudské obete.

Nebolo by však správne ani idealizovať speleológov ako veľkú rodinu samých tvrdých chlapov. Najmä keď dnes čoraz viac žien vstupuje do jaskýň s rovnakým spoločným cieľom: objavovať, využívať a chrániť ich pre nás všetkých. A pritom si nechať aj niečo pre seba; čosi, čo je dopriate len im – jaskyniarom, a nikomu inému.

Z histórie jaskyniarstva v okolí Trnavy

Alexander Lačný

Už od nepamäti ľudí z podhorských obcí Smolenice, Dolné Orešany a Horné Orešany zaujímali tajuplné „diery" roztrúsené v skalných masívoch Malých Karpát. Spočiatku sa však báli do nich vstupovať. Jaskyne totiž boli spájané s rôznymi poverami. Zvedavosť ľudí bola väčšia a netrvalo dlho a prví odvážlivci vstúpili do týchto jaskýň. Myslím si, že boli tak ako my dnes očarení podzemným svetom, ktorý vytvorila príroda za tisícky rokov.

Turisti v jaskyni Driny, rok 1933. Foto: archív SMOPaJ

K vážnejšiemu záujmu o jaskyne prichádza až po prvej svetovej vojne, ktorá priniesla uvoľnenejšiu atmosféru a lesy sa otvorili aj bežným ľuďom. Paradoxne ľudia nehľadali podzemnú krásu jaskýň, ale rôzne poklady, ktoré tam mali schovať zbojníci z dávnych čias. Prvými známymi vtedy ešte „hľadačmi pokladov" boli Imrich Vajsábel, Silvester a Alexander Valovci, ku ktorým sa neskôr pridali Štefan a Ján Baničovci, Alojz Vajsábel a Ján Prudík. V roku 1929 zaútočili na Havranicu – opradenú legendami o poklade nachádzajúcom sa v útrobách jaskyne. Poklad sa im však nepodarilo nájsť.

Vrhli sa aj na závrtový komín na vrchu Driny, ktorý povolil v roku 1930. Síce neobjavili tak vytúžený poklad, ale za namáhavú prácu ich čakala odmena v podobe krasovej výzdoby, ktorou bola jaskyňa výnimočne obdarená.

V roku 1950 a 1951 v jaskyni Driny a okolitých jaskyniach vykonávali prieskum Ján Majko a Dr. Anton Droppa s ďalšími spolupracovníkmi. V jaskyni Driny sa im podarilo preniknúť do nových častí jaskyne.

Ján Prudík. Foto: archív SMOPaJ

Beňovský pri komíne Driny. Foto: archív SMOPaJ

Aj Pavla Nemčeka, zakladateľa jaskyniarskej skupiny Strapek (neskôr OS Dolné Orešany) zlákala krása podzemných priestorov a tajomstvá okolo jaskýň. Skupinu oficiálne založili v roku 1962 a patrila tak medzi najstaršie na Slovensku. Ich hlavnou lokalitou sa stáva vrch neďaleko obce Majdán – Komberek (Kŕč), kde nachádzajú jaskyňu, o ktorej si myslia, že by mohla viesť do väčších jaskynných dutín. Okrem toho sa začínajú venovať aj okoliu Hornej a Dolnej Pariny a lokalizujú tu väčšie množstvo jaskýň, ktoré začínajú skúmať.

Vedúci skupiny Pavol Nemček. Foto: archív SMOPaJ

Najviac sa venujú jaskyniam na Komberku, Mesačnej, jaskyni Sová, Vápenice, Pec a Husí stok. Okrem toho skúmajú aj na Veterlíne, Havranici či Bukovinkách. Azda najväčším úspechom bol pre nich objav Trstínskej vodnej priepasti v roku 1964 v kameňolome Trstín, ktorú ako prví dôkladne preskúmali. Neskôr sa k nim pridávajú aj Hornoorešanci Peter Halenár, Peter Zvonár, Silvester Zvonár a iní. Začiatkom 90-tych rokov v skupine prichádza k pomalému útlmu. Smrťou lídra skupiny Pavla Nemčeka v roku 1995 odišiel akoby jaskyniarsky duch tejto skupiny.

O jaskyne sa však začínajú v 80-tych rokoch minulého storočia zaujímať vtedy ešte chlapci Erik Kapucian, Marcel Griflík, Zolo Ágh a neskôr sa pridáva aj Braňo Šmída. Po prvom zoznámení s jaskyňami začínajú skúmať jaskyňu neďaleko vyvieračky na Husom stoku. Onedlho však prechádzajú pod susednú oblastnú skupinu SSS Chtelnica. Možno práve jaskyne Malých Karpát v nich zasiali zrnko zvedavosti a dnes sú jaskyniarmi svetového mena.

Mapa Parinskej doliny od Pavla Nemčeka. Foto: archív SMOPaJ

ROKY 2001 – 2002

Správa o činnosti za roky 2001 – 2002

Alexander Lačný

Jaskyniarstvo je vo všeobecnosti verejnosti málo známe. Dôvodov je viacero. Jedným z nich je najmä fakt, že je to činnosť veľmi fyzicky náročná a podľahne jej iba veľmi málo ľudí. Preto aj v našich radoch máme iba 7 členov, z ktorých aktívni sú iba štyria. Jaskyniarstvo v sebe zahŕňa množstvo ďalších zručností, ako sú napríklad mapovanie, lezenie, potápanie či teoretické vedomosti z odborov geológie alebo histórie. Medzi členmi jaskyniarskych skupín teda stretáme ľudí rôznych profesií – od robotníkov cez lekárov až po vysokoškolských profesorov. Každému z nich prináša jaskyniarstvo čosi iného, nepoznaného.

Región Malých Karpát bol od nepamäti lákadlom pre mnohých ľudí zaoberajúcich sa jaskyňami. Od objavenia jaskyne Driny na začiatku 20. storočia už uplynulo veľa rokov. Objavy už neprichádzali v takej veľkej miere a po pomalom útlme oblastnej skupiny Dolné Orešany sa jaskyniarsky život v tejto časti Malých Karpát akoby zastavil. To bol asi hlavný dôvod založenia skupiny Speleoklub Trnava.

Pred jaskyňou Slopy. Foto: A. Lačný

Pri zakladaní nám pomohol hlavne významný jaskyniar Mgr. Branislav Šmída, ktorý je známy tak na Slovensku, ako i vo svete. Prvá členská schôdza sa konala 9. 3. 2001 v Horných Orešanoch a väčšinu členov tvorili Hornoorešanci.

Začiatky boli veľmi zložité, hlavne plno papierovačiek a povolení od ministerstva vnútra cez lesnú správu až po Krajský úrad v Trnave. Medzitým sme samozrejme „tajne“ bádali v útrobách Malých Karpát a tešili sa, kedy našu činnosť budeme môcť vykonávať oficiálne.

Tento čas nadišiel a my zachvátení túžbou po objavovaní sme zaznamenali prvé úspechy i neúspechy v jaskyniach Malých Karpát. V tých časoch začiatkom roku 2001 objavil Miloš Hačo Hačovu jaskyňu, ktorá úplne vyvrátila viaceré dohady o jaskyniach v Malých Karpatoch. Za našej spolupráce sa Hačova jaskyňa rozrástla do rozmerov, v akých je v súčasnosti. Nasledovala ďalšia lokalita s názvom Veterlínska sonda, kde po celý rok zo závalu skál vychádzal intenzívny prievan – čo je pre jaskyniara ten správny znak. Asi po vyťažení 2 m^3 kameňov, hliny a lístia a po odstránení väčších balvanov sme sa dostali do sienky, kde sa prievan strácal. Dôvodom bol pravdepodobne nárazový vietor, ktorý prefukoval čiastočne cez skaly.

Jaskyňa Pri kríži. Foto: M. Lackovič

Neskôr sme sa presunuli na lokalitu Lačniakove špáry, ktoré boli pre nás hlavne zaujímavé tým, že v zimných mesiacoch táto vtedy malá dierka odtopila väčšie množstvo snehu. Na začiatku marca 2002 sa začalo s prvými výkopovými prácami. Prvé nálezy jaskynných výtvorov nás hnali stále vpred. Výsledkom bolo 12 akcií, 48 hodín neúnavného kopania a vyťažených bezmála 11 m^3 kameňov. Tektonická puklina stále pokračuje ďalej. Pri našich aktivitách spolupracujeme aj s inými inštitúciami, ako je napríklad Štátna ochrana prírody, ktorá v spolupráci s nami zmapovala a zdokumentovala jaskyne na Dobrej Vode. Ďalej spolupracujeme aj s ľuďmi, ktorí nám čo-to povedia o svojom objave.

Dominika Bilčíková pred Malou skalou. Foto: A. Lačný

Na tento rok máme opäť rozplánované nové lokality veľmi zaujímavého rázu. Po ich objavení by mohli vrhnúť nové svetlo na Malé Karpaty. Problémom v našej skupine, tak ako aj v iných jaskyniarskych skupinách je hlavne nedostatočná členská základňa. Ak by ste teda mali záujem o jaskyniarstvo a kras v Malých Karpatoch a neodradila by Vás ani drina s tým spojená, pridajte sa k nám! Malé Karpaty ešte stále skrývajú veľa záhad, ktoré čakajú iba na nás...

Po akcii. Foto: D. Bilčíková

Pred jaskyňou Slopy. Foto: M. Lackovič

Lačniakove špáry

Alexander Lačný

Prvá zmienka o Lačniakových špárach je zo 17. 3. 2001, kedy nám pri povrchovom prieskume túto lokalitu ukázal Miloš Hačo. Ako prvý som sa do nich snažil dostať ja, preto sa nazvali Lačniakovými špárami. Domnievali sme sa, že Lačniakove špáry budú mať súvis s tzv. Líščími dierami (Spodný meander), ktoré sá nachádzajú severovýchodne od Lačniakových špár.

Odtopený vchod do Lačniakových špár. Foto: A. Lačný

Dôvodom na kopanie bol najmä fakt, že v zime táto diera odtápa väčšie množstvá snehu. Treba poznamenať, že Lačniakove špáry sú založené na vrstevnej škáre smerujúcej severne smerom do doliny. Jaskyňa sa pre nás nezdala byť dosť atraktívnou a presedlali sme na iné jaskyne. Približne po roku sme sa vrátili k už spomínaným Lačniakovým špáram. Začali sa prvé výkopové práce. Na začiatku sa vyčistila prvá sienka, neskôr aj ďalšie časti jaskyne. Pri výkopových prácach sa objavili prvé jaskynné výtvory, ako polámané kvaple či pozrážané vápence hroznovitých tvarov. To nás hnalo stále vpred.

V polovici novembra sme v spodných častiach objavili menšiu sienku s výzdobou. Prekážkou bol však fakt, že už nebolo kam dávať nepotrebnú sutinu. Všetky škáry a cestičky už boli plné, tak sme začali vystrojovať lanovku. Pomocou lanovky sa nám podarilo dostať väčšie množstvo materiálu von z jaskyne.

Na konci decembra sme v jaskyni použili plyn merkaptán, ktorý sa používa ako prímes do plynov a má veľmi výrazný pach. Týmto plynom sme chceli dokázať spojitosť s Líščou dierou. Výsledok bol nejasný a dá sa domnievať, že jaskyne nie sú prepojené.

Kopanie tunela. Foto: A. Lačný

Ďalšou záhadou sú teploty namerané v jaskyni. V najhlbšom mieste jaskyne teplota dosahovala až +8 stupňov a pri vchode bola teplota +6 stupňov. Podotýkam, že meranie bolo vykonané pri teplote -3 stupne.

Záhad je viacero, jednou z nich je netopier, ktorý do jaskyne vždy vletel, no nevedno, kam zmizol, či veľmi staré polámané kvaple, o ktorých nevieme, kde sa vytvorili. Ide azda o iný vchod do obrovského systému jaskyne, o ktorom sa rozpráva vo viacerých legendách, ktorými je opradená Havrania skala? Otázok je stále príliš veľa na to, aby sme tu s prieskumom skončili.

ROKY 2003 – 2004

Správa o činnosti za rok 2003

Alexander Lačný

Naša jaskyniarska skupina aj v tomto roku pokračovala vo svojej speleologickej činnosti na časti územia Malých Karpát. Počas 46 pracovných akcií sa nám podarilo objaviť 30 metrov nových jaskynných priestorov a zamerať ďalších 28 metrov.

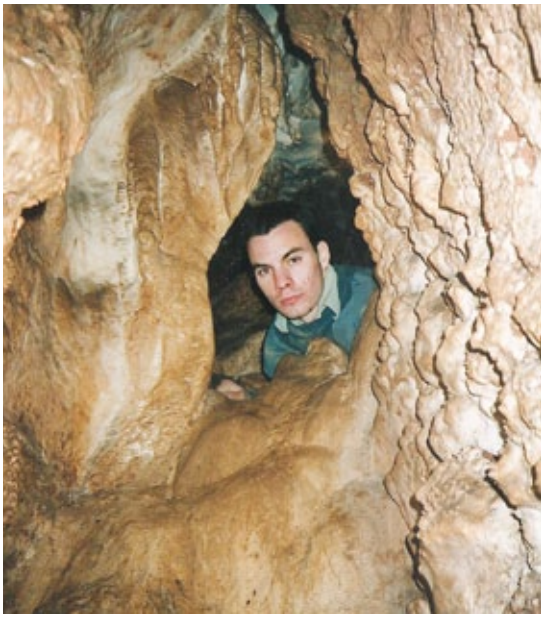

Marek Čahoj. Foto: A. Lačný

Našou ťažiskovou lokalitou bola tak ako po iné roky Havrania skala. Koncom apríla prišlo k objavu na Havranej skale v jaskyni Lačniakove špáry, kde sme objavili prvých 20 metrov nových jaskynných priestorov s výzdobou. Na konci jaskyne sa našlo množstvo netopierích kostí. Jaskyňa pokračuje pravdepodobne ďalej do väčších priestorov, indíciou nám je silný a intenzívny prievan, ktorý vychádza z jaskyne. Práce v jaskyni však museli byť ukončené z dôvodu nebezpečenstva závalu. Presunuli sme sa však o cca 20 metrov nižšie do Spodného meandra, ktorý pravdepodobne súvisí aj s našou jaskyňou.

Takisto sme pracovali aj v Hačovej jaskyni, kde sme pomáhali pri rozširovaní vstupnej úžiny a na začiatku roku 2003 sme objavili pri rozšírení jednej z plaziviek chodbu, čím sme dĺžku jaskyne posunuli o ďalších 8 metrov. V spolupráci s OS Plavecké Podhradie a Speleoklubom UK sme pracovali na lokalite Masné fleky, kde sme sa zúčastnili na 7. pracovných akciách. V jaskyni Driny sme pomáhali pri menších pomocných prácach.

Pred Malou skalou. Foto: A. Lačný

Zaujímavým predpokladom na objavenie jaskyne na Havranej skale je aj pokus, ktorý sme vyskúšali. O prútikárstve sa rozpráva iba z času na čas a zvyčajne sa spája s hľadaním vody. Skúsený prútikár však môže hľadať takisto podzemné priestory. Prv sme tejto metóde príliš neverili a až po prečítaní viacerých článkov od slovenských, ale aj zahraničných jaskyniarov sme pristúpili na tento pokus. Prizvali sme dvoch skúsených prútikárov. Zaujímavým faktom bolo, že hľadali nové priestory každý v iný deň. Jeden o druhom nevedeli. Ich práca sa približne na 90 percent zhodovala! Výsledkom našej práce bolo zameranie týchto priestorov. Podľa našich výpočtov by mohlo ísť o niekoľko stometrový jaskynný systém s väčšími priestormi!

Na objavenie týchto priestorov však treba vynaložiť ešte veľa úsilia. Na jeseň tohto roku sme uskutočnili nábor nových členov, akcia sa však nestretla s úspechom, keďže pravdepodobne o takýto druh činnosti nemajú mladí ľudia na západnom Slovensku záujem!

Nové priestory Lačniakových špár

Alexander Lačný

Dňa 30. 4. 2003 sa nám v Lačniakových špárach po roku kopania podarilo objaviť prvé jaskynné priestory a prienik do jaskynného systému. Pokročili sme síce iba o cca 20 metrov, ale perspektívy sú nádejné. Odtápanie snehu, silný prievan a množstvo kostičiek od netopierov sú znakom pokračovania jaskyne. Objavenia jaskyne sa zúčastnil Marek Čahoj a Alexander Lačný.

Objav v Lačniakových špárach. Foto: D. Bilčíková

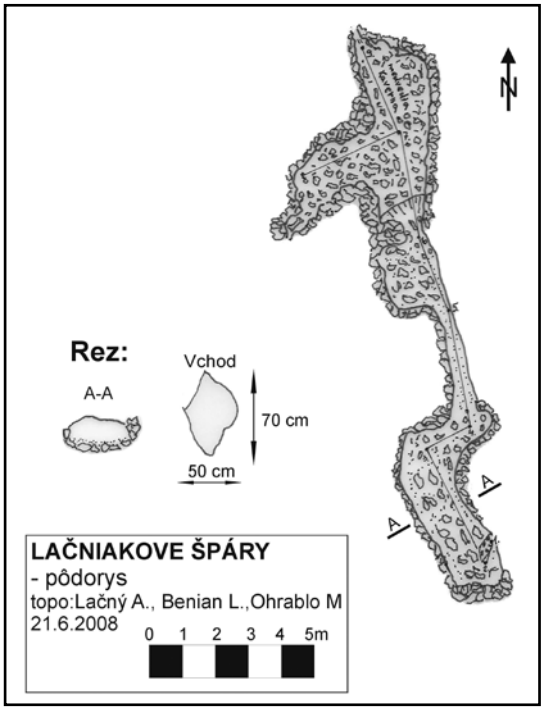

Postupnosť objavenia jaskyne podľa technického denníka:

26. 4. 2003

Hĺbenie tunelu v spodnej časti. Po odvalení menšieho kameňa objavenie chodby, na ktorej konci bolo vidieť kvaple. Po prehĺbení chodby je vidieť väčšie priestory s výzdobou. O 15:00 hod. sa vraciame do Trnavy pre ostatných členov a pripravujeme sa na nočnú akciu. Po odťažení hliny a kameňa sa dostávame do vymodelovanej chodbičky, na ktorej konci nás zastavuje už len jeden väčší blok. Sienka, do ktorej sme sa pozerali, už má jaskynnú výzdobu. Z plazivky vychádza veľmi silný pulzný prievan, od ktorého sú zvetrané niektoré bloky. Pokračovanie zatiaľ nevidno.

Lačniakove špáry. Foto: A. Lačný

30. 4. 2003

Po presekaní plazivky prienik do nových priestorov. Objavených cca 20 metrov. Jaskyňa má rútivé dno – nebezpečenstvo závalu. Prievan nemožno určiť, pretože ide o väčšie priestory, v ktorých sa stráca.Videli sme lietať netopiera, ktorý nevedno odkiaľ priletel. Čas a dátum prieniku: 30. 4. 2003; 21:00 hod.

1. 5. 2003

Prieskumné práce v nových priestoroch. Sondážne práce v smere postupu jaskyne. Pri prácach sa našli veľké kopy netopierích kostí, nachádzajúcich sa v objavených častiach jaskyne. Neskoršie celé zameriavanie jaskyne.

Správa o činnosti za rok 2004

Alexander Lačný

Začiatkom roka sme uskutočnili výskum v oblasti Havranej skaly (Lačniakove špáry – Spodný meander), na tejto lokalite pracujeme už niekoľko rokov, no bez väčších úspechov. Na jar nám Igor Fillo (Speleo Bratislava) ukázal neznámy jaskynný otvor nad Smolenickým zámkom, o ktorom sme nevedeli, a keďže sme si mysleli, že ide o hľadanú Havranickú jaskyňu, tak sme ju tak aj pomenovali. Po pár akciách sme však zistili, že jaskyňa je od vrchu po spodok zanesená hlinou a ílom, preto sme vedeli, že nepôjde o Havranickú jaskyňu. Určite sa však na lokalitu vrátime, pretože chodbička je vymletá od vody a na konci sa začína rysovať menšia sienka s výzdobou. Problémom však je, že sme sa dostali na kompaktnejší sinter, ktorý je ťažko odbíjateľný.

Orešanská sonda. Foto: A. Lačný

Na začiatku jesene na popud Miloša Hača sme sa ešte raz pokúsili nájsť legendárnu Havranickú jaskyňu. Pokus bol tentoraz korunovaný úspechom, keď sme dňa 18. 9. 2004 objavili stratenú Havranickú jaskyňu, ktorú sme hľadali dlhé roky. Jaskyňa má v súčasnosti dĺžku 67 metrov a je zakončená väčším dómom dĺžky 20 metrov a výšky 9 metrov, s peknou kvapľovou výzdobou. V budúcom roku sa pokúsime v jaskyni sondovať, pretože podľa všetkých predpokladov jaskyňa pokračuje ešte do ďalších väčších priestorov.

Koncom roka sme sa sústredili na závrt nad Rybárňou, pri ktorom sa neďaleko nachádza občasná vyvieračka. Zatiaľ sme sa dostali do hĺbky 4,5 metra, kde sa nám začína otvárať chodba. Je však zanesená ílom. Keďže ide o perspektívnu lokalitu, budeme od jarných mesiacov na nej naďalej pokračovať.

Marek Čahoj vo vchode Havranickej jaskyne. Foto: A. Lačný

Osádzanie pätiek okolo Veterlínskej sondy. Foto: A. Lačný

Na konci roka sme v spolupráci so Správou slovenských jaskýň oplotili priepasť Veterlínska sonda, kde každoročne prichádzalo k úhynu zveri a bola nebezpečná aj pre ľudí. Hrozil do nej totiž pád počas jarných a letných mesiacov, keď bola okolo vysoká tráva.

Havranická jaskyňa II

Alexander Lačný

Túto lokalitu nám 5. 2. 2004 ukázal člen Speleoklubu Bratislava – Igor Fillo. Na lokalite nás zaujal hlavne fakt, že v jaskyni už niekto kopal. Pred jaskyňou bola vyťažená pomerne veľká kopa a v okolí sa nachádza niekoľko desiatok ťažených jám. Domnievame sa, že by mohlo ísť o vápenné jamy, kde ľudia v minulosti ťažili vápenec a neskôr hasili vápno, možno pre niekdajšie havranické opevnenie. Po prvých sondážnych prácach sme však zistili, že v jaskyni pravdepodobne ešte nikto nebol, prvoobjavitelia hĺbili chodbičku asi 3 metre, na ktorej konci je menšia sienka a tam pravdepodobne aj skončili.

Vchod do Havranickej jaskyne II. Foto: A. Lačný

My však hĺbime sondu v smere pukliny k závrtu, ktorý je vzdialený 15 metrov. Po preprútikovaní lokality Petrom Halenárom sme zistili, že ideme správne a táto jaskyňa môže mať veľkú perspektívu. Keďže sme tak dlho hľadali bájnu Havranickú jaskyňu a dosiaľ sme ju nenašli, rozhodli sme sa preto túto jaskyňu nazvať Havranickou jaskyňou. (Pozn.: Po objavení Havranickej jaskyne sme ju premenovali na Havranickú jaskyňu II.)

Novozačínajúci člen Martin Kočkovský. Foto: A. Lačný

Najaktívnejší členovia pred Havranickou j. II. Zľava: M. Kočkovský, A. Lačný a P. Halenár. Foto: B. Blažek

Po vyťažení väčšieho množstva zeminy objavujeme menšiu sienku, ďalej však pokračujú väčšie zasintrené bloky a lokalitu načas opúšťame. Nie je však vylúčené, že sa ešte vrátime!

Vápenné jamy pri Havranickej jaskyni II

Alexander Lačný

Pri dokonalejšom prieskume okolia Havranickej jaskyne II sa nám podarilo nájsť niekoľko desiatok ťažobných jám. Spočiatku sme nevedeli, načo tieto jamy slúžili. Až neskôr som v archívoch našiel, že ide o tzv. vápenné jamy, ktoré sa napríklad našli aj na Komberku.

Vápenné jamy rôznych tvarov. Foto: A. Lačný

Otvorenie jednej z vápenných jám. Foto: A. Lačný

Vápenné jamy sa používali na ťaženie vápenca. Na internete sa nachádzal článok, ako sa toto vápno vyrábalo vo vápenných jamách.

Vápno sa vyrábalo v blízkosti hradu tak, že vápenec sa rozbil na drobné kúsky. Potom sa pálil v peci. Vypálený vápenec sa roztĺkol na prášok a umiestnil do vápennej jamy, kde sa zalial vodou a vápno tu roky zrelo. Niektoré stavebné hute tam pridávali kvôli konzistencii a lepivosti aj mlieko či víno. Vápno – CaO_2 tvrdne tak, že zo vzduchu prijíma CO_2 a chemickou reakciou vzniká $CaCO_3$. Čím je teda vápenná malta či omietka staršia, tým je pevnejšia.

Keďže v blízkosti sa nachádza Smolenický zámok, predpokladáme, že vápno sa používalo práve tu. Smolenický zámok nie je až taký starý, pretože jeho súčasná podoba je zo začiatku 19. storočia, keď na starých stredovekých základoch začal zámok stavať gróf Pálffy. Zo starého hradu pri prestavbe sa zachovala iba časť vonkajšieho opevnenia. Zámok dobudovali až po roku 1945.

Letecký pohľad na Smolenický zámok. Zdroj: internet

Stredoveký hrad však postavili v 14. storočí ako posledný zo strážnych hradov pri malokarpatských priesmykoch. Na začiatku 15. storočia bol kráľovským majetkom, neskôr patril pezinským a svätojurským grófom a od začiatku 16. storočia rodine Országovcov. Potom ho takmer dve storočia vlastnili Erdödyovci.

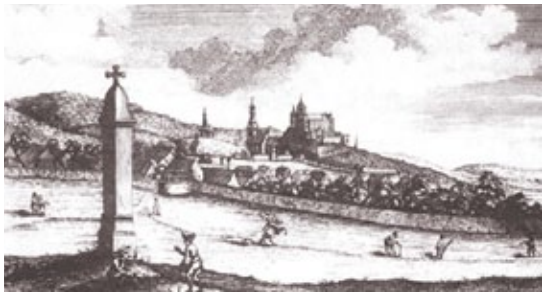

Stredoveký hrad. Zdroj: internet

Pri budovaní tohto hradu pravdepodobne používali vápno práve z tejto lokality. Bolo by zaujímavé túto lokalitu archeologicky preskúmať, či sa v blízkosti týchto jám nevyskytovali obydlia, pretože sa tu nachádza aj niekoľko plošín, ktoré mohli byť v stredoveku osídlené práve ľuďmi, ktorí toto vápno vyrábali.

Havranické tajomstvo

Alexander Lačný

I keď ju už skoro naskrze poznáme, predsa len v náznakoch sa môže človek dozvedieť, že v Havranej skale za veľkou jaskyňou s jazierkom je vchod zatarasený veľkým balvanom, za ktorým je strom (sic!) a pod tým stromom kľúč. Nuž a ten kľúč, to nie je obyčajný kľúč od brány, dózický alebo patentný, ale neobyčajný, tzv. zemský kľúč, čiže kniha so zažltnutými fóliami, na ktorých sú švabachom napísané zaklínacie a odklínacie formulky, ako: „Sezam, otvor sa!“

A kto sa tej knihy zmocní... o tom hádam už ani netreba hovoriť alebo písať. To si musí každý domyslieť sám. Alebo to aspoň naznačíme jedným slovom: šťastie.

Úryvok z legendy

Od dávnych dôb je Havranica a Havrania skala (Plavecký kras) opradená legendami o podzemných priestoroch skrývajúcich sa v útrobách tohto kopca. Dokonca sa spomína aj v dielach Jána Hollého či Ľudovíta Štúra.

Po 1. svetovej vojne, keď sa panské lesy otvorili verejnosti, ešte viac vzrástol záujem o hľadanie jaskýň.

Zbojnícka sieň. Foto: A. Lačný

Prvými známymi vtedy ešte „hľadačmi pokladov“ boli Imrich Vajsábel, Silvester a Alexander Valovci, ku ktorým sa neskôr pridali Štefan a Ján Baničovci, Alojz Vajsábel a Ján Prudík.

Tí v roku 1929 po prvýkrát začali systematicky hľadať jaskyňu, v ktorej sa mal nachádzať legendárny poklad. Nestalo sa tak však! Skúmanie jaskýň ich však neprestalo baviť a vrhli sa na závrtový komín na vrchu Driny, kde sa neskôr objavila jaskyňa Driny, ktorá je ako jediná na západnom Slovensku sprístupnená verejnosti.

Aj ďalšie generácie jaskyniarov sa snažili objasniť toto tajomstvo, vždy však o čosi múdrejší a poučení zo skúsenosti predchádzajúcej generácie.

O Havranicu a Havraniu skalu sme sa začali zaujímať v roku 2001 aj my. Popudom bola diera, z ktorej sa v zimných mesiacoch intenzívne parilo. Ukázal nám ju Miloš Hačo a nazvali sme ju Lačniakovými špárami.

Dôvodom na pomenovanie bola situácia, kedy ma pri prieskume úzkeho vchodu zavalilo zopár kameňov. Po skončení mojej základnej vojenskej služby sa koncom apríla roku 2002 vraciame k tejto diere a začíname s výkopovými prácami.

Zisťujeme, že jaskyňa je založená na pukline smerujúcej na sever. Na výkopových prácach v tom čase sa nemalou mierou podieľali

Výzdoba pri jazierku. Foto: A. Lačný

aj Dominika Bilčíková, Matej Lackovič, Laco Molnár či Marek Čahoj. Trvalo približne rok a 30 akcií, aby nás jaskynka pustila do svojich útrob.

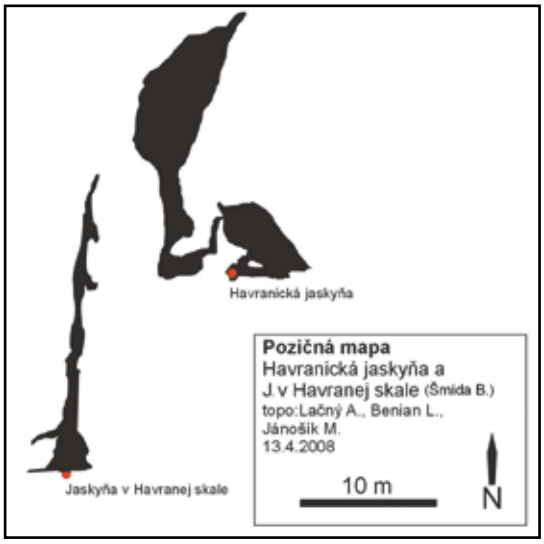

Stalo sa tak 30. 4. 2003, kedy sme spolu s Marekom Čahojom objavili prvých 20 metrov jaskyne. Objav bol zakončený sienkou. Vtedy pre nás nebolo jasné pokračovanie. Indíciou nám bol iba intenzívny prievan, ktorý vychádzal zo závalu. Počas sondážnych prác nachádzame aj väčšie množstvá netopierích kostí.

Zbojnícka sieň. Foto: A. Lačný

Neskôr sa presúvame do jaskynky nazvanej Spodný meander, nachádzajúcej sa o pár metrov nižšie. Začíname tu kopať a veríme, že je spojená s Lačniakovými špárami. O práce v Spodnom meandri sa najviac zaslúžil Peter Halenár, ktorý spolu s Matejom Lackovičom v novembri 2003 naprútikovali aj možný jaskynný systém.

V roku 2004 sa taktiež venujeme Spodnému meandru, kde počas jednej akcie objavujeme menšiu chodbičku, ktorá je však zasintrená. Stále sa nám legendárnu Havranickú jaskyňu nedarilo objaviť!

Veľká eufória nastáva, keď nám v máji 2004 Igor Fillo, člen bratislavskej skupiny, ukázal jaskynku pod Havranicou zo strany od Smolenického zámku. Pred jaskyňou sa nachádzala vyťažená kopa a bol v nej slabší prievan. Boli sme plní nadšenia, že sme pravdepodobne objavili Havranickú jaskyňu, a preto ju od týchto chvíľ začíname značiť takto aj do technických denníkov. (Po objavení Havranickej jaskyne sa premenovala na Havranickú jaskyňu II.)

Krasová výzdoba zvaná „vemená“. Foto: A. Lačný

Okolie jaskyne bolo tiež veľmi zaujímavé. Nachádzali sa tu totiž desiatky takzvaných vápenných jám. Z histórie sa dozvedáme, že tieto jamy sa používali na ťaženie vápenca a jeho následné vypaľovanie. Vápno sa používalo pri stavbe Smolenického hradu, na ktorého základoch je dnes postavený Smolenický zámok. Preto možno jaskyňa slúžila v minulosti ako skrýša.

Krasová výzdoba. Foto: A. Lačný

Začíname teda s výkopovými prácami. Zúčastňuje sa ich spolu so mnou aj Marek Čahoj, Peter Halenár a nová posila z Vrbového – Martin Kočkovský. Pri sondážnych prácach sa stretávame s úplným zasintrením chodbičky, sinter sa ťažko odstreľuje a seká. Práce načas zastavujeme.

Situácia sa však zmenila, keď mi Miloš Hačo zavolal na začiatku septembra 2004, že našiel pamätníka, ktorý mu potvrdil, že údajná Havranická jaskyňa leží priamo na turistickom chodníku v pukline, odkiaľ vychádza studený prievan. Zaujímavosťou však je, že už generácie jaskyniarov si kládli otázku: „Prečo by som tam mal ísť sondovať? Určite tu niekto predo mnou bol, veď je to priamo na chodníku a určite ide iba o puklinu spojenú s jaskyňou v Havranej skale.“ Presne toto rezonovalo v hlave mne a aj Petrovi Halenárovi, Milošovi Hačovi a Martinovi Kočkovskému, keď sme po neúspešnej akcii v Spodnom meandri išli skúsiť zasondovať do pukliny na chodníku. Hovorili sme si, že aspoň vyvrátime alebo potvrdíme túto legendu.

Približne po dvoch hodinách kopania, zväčša hliny, kamenia a rôzneho odpadu po turistoch, Peter Halenár nachádza úzky otvor v ľavej strane pukliny, kde po vhodení kameňa kameň letí voľne niekam dole. Skromne odhadujeme tak 3 metre. V ceste dopredu bránil väčší balvan, presviedčame Petra, aby sa vykašľal na puklinu a sondoval stále dopredu. Neskôr vychádza na povrch. Ja sa idem ešte pozrieť na možné pokračovanie vpredu, no voľná puklinka medzi kameňmi aj mňa láka. Darí sa mi vytiahnuť veľký balvan a za pomoci Miloša, ktorý ho po častiach rozbíja, môžem opäť nazrieť kúsok dovnútra. Nič významné však nevidím. Iba keď som uvoľnil väčší balvan, padá kamsi nižšie, ako dovidím. Po pár minútach som tam. Zostupujem širším komínom do väčšej siene s kvapľovou výzdobou. Na stene si však všímam nejakú značku namaľovanú modrou farbou a starú plechovku. Hlavou mi prebleskne: „Sme tu, v Havranickej jaskyni!“ Po chvíli prichádza dolu aj Peter, porozhliadame sa po sienke a Peter na konci jaskyne nachádza menšiu chodbičku.

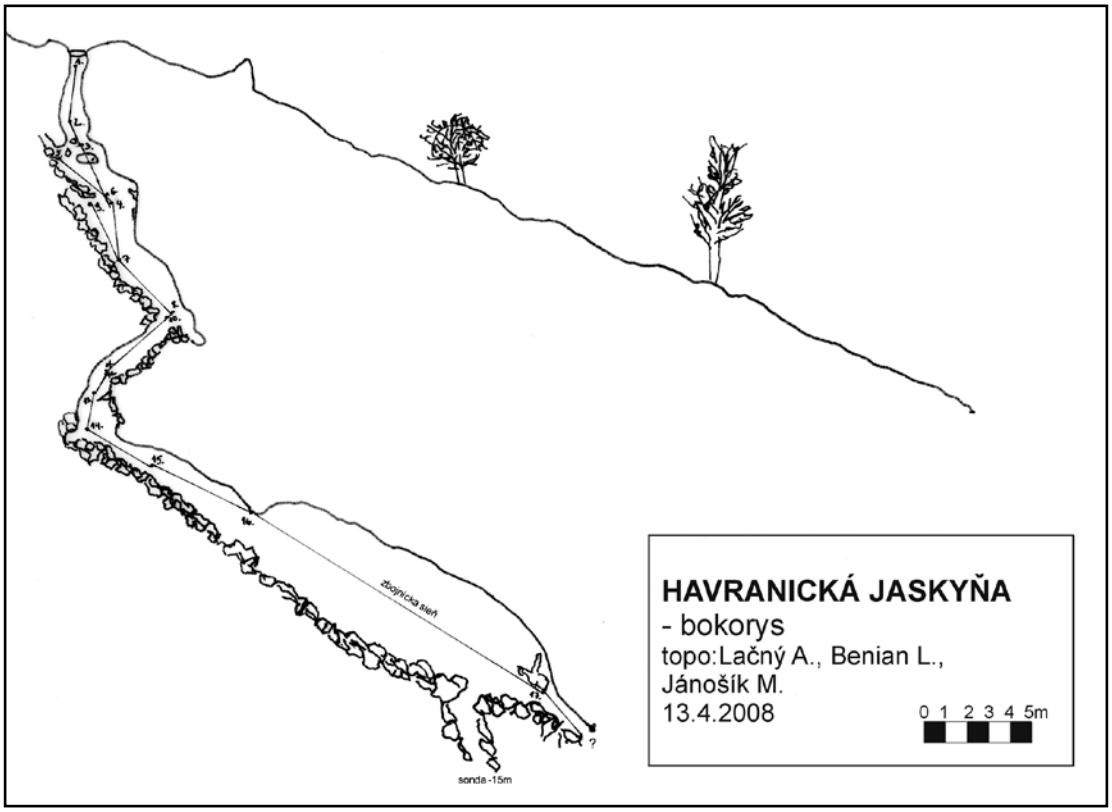

Tá je špirálovito točená – presne ako v povesti. No a nakoniec nás čaká prekvapenie v podobe koncového dómu, ktorý nás očaril svojou krásou. Práve tak nejako sme si ho už dávnejšie predstavovali vo svojich snoch a predstavách.

V dóme sú vyhĺbené aj dve sondy, nevedno kým, možno aj niekým, kto tam hľadal veľký poklad. Neskôr zostupujú do jaskyne aj Miloš Hačo a Martin Kočkovský. Miloš zisťuje, že v dóme sa niekedy nachádzali aj menšie sintrové jazierka, ktoré však kopáči zasypali. To tiež potvrdzuje, že legendárna Havranická jaskyňa bola dňa 18. 9. 2004 o 18:00 znovu objavená za približne 2 hodiny!

Dymová značka z minulosti. Foto: A. Lačný

A neznalý človek by sa opýtal, načo bolo tých 40 akcií, keď vám stačili iba dve hodiny na prienik? No a ja by som mu na to odpovedal, že verím v to, že jaskyne sú ako tajomné bytosti, ktoré samy rozhodujú, koho dnu pustia a koho nie. Treba si ich zaslúžiť, aj tie naše, menšie – malokarpatské a myslím si, že práve my sme sa venovali Havranej skale azda najviac zo všetkých, a preto práve nás po dlhšom čase Havranická jaskyňa pustila do svojich útrob, aby sme mohli obdivovať jej krásu. Za túto ťažkú a namáhavú prácu pri akciách na Havranej skale by som sa rád poďakoval aj ľuďom, ktorí sa síce objavu nezúčastnili, ale zaslúžia si ho takisto ako my. Sú nimi Marek Čahoj a Ľuboš Brník.

Po objave začíname rozmýšľať nad ďalšími postupmi v jaskyni. Ako najschodnejší považujeme prienik cez sintrovú výplň popri strope a pravej strane.

Koncom roka sa však presúvame na inú lokalitu do nižšie položeného Kuchynsko-orešanského krasu.

Počas nasledujúceho roka sa mi do rúk dostáva list od Ing. Bránskeho adresovaný Múzeu jaskyniarstva v Liptovskom Mikuláši. Osobne som sa s Ing. Bránskym stretol niekedy v roku 2003 ešte pred znovuobjavením Havranickej jaskyne. Záhadne jaskyňu nenazýva Havranickou, ale Havranoskalskou, čo je logickejšie, pretože jaskyňa sa skutočne nachádza na Havranej skale. Neprikladal som tomu veľký význam, ale vtedy mi o polohe jaskyne z nejakého dôvodu nepovedal!

Strážca jaskyne. Foto: M. Jánošík

Po objavení Havranickej jaskyne som si myslel, že tajomstvo je odhalené. Po prečítaní listu začínam trošku váhať. Ing. Bránsky opisuje južnú stranu, čiže stranu k Smolenickému zámku. Uvádza v ňom teda inú lokalizáciu vchodu, a to údajným závrtom nachádzajúcim sa pod puklinovou jaskyňou na Havranej skale. Z listu sa ďalej dozvedám, že po skončení 2. svetovej vojny na jar roku 1945 sa snažili ako mladí chlapci podľa jeho tvrdení dostať do tohto odkrytého otvoru. Znemožnil im to však strašný pach mŕtvol padlých nemeckých vojakov. Počas vojny bola Havrania skala dôležitým strategickým bodom a Nemci tu mali vysekané opevnenia do skál. Neubránili sa však postupujúcej Červenej armáde, ktorá Havraniu skalu zasypala spŕškou rakiet z kaťuší. V rokoch 1946 a 1947 už opisovaný závrt nenašli.

Preto mi v hlave stále rezonuje jedna otázka. Môže sa aj na južnej strane nachádzať ešte ďalšia jaskyňa? V jednom mieste skutočne spod skál vanie studený prievan. Môže však ísť aj o zasypaný pôvodný vchod do už znovuobjavenej Havranickej jaskyne.

ROKY 2005 – 2006

Správa o činnosti za rok 2005

Alexander Lačný

Členovia v tomto roku vykonali 39 pracovných akcií zameraných predovšetkým na sondážne práce. Ťažiskovou lokalitou sa nám už od jarných mesiacov stala Orešanská sonda, kde sme vykonali 25 pracovných akcií. Naša snaha bola korunovaná úspechom, keď sme 15. 9. 2005 objavili prvých cca 25 metrov jaskyne. Keďže ide o perspektívnu lokalitu, budeme v jaskyni pracovať aj naďalej. Pri našej prieskumnej činnosti ďakujeme členom OS Plavecké Podhradie a Speleo Bratislava, ktorí nám počas roka pomohli na našich lokalitách.

Orešanská sonda v zime. Foto: A. Lačný

My sme zasa na oplátku pomohli jaskyniarom z OS Plavecké Podhradie pri prieskumných prácach na lokalite Ofrflané a zúčastnili sme sa stretnutia malokarpatských jaskyniarov v Plaveckom Podhradí. Prijali sme takisto pozvanie skupiny Speleo Bratislava na akciu v Košariskách koncom roka. Na pozvanie Petra Holúbka sme pomohli v Pustej jaskyni s mapovaním a podarilo sa nám za spoluúčasti miestnych jaskyniarov objaviť nové priestory v jaskyni Okno. Počas roka sme vyčistili jaskyňu Malá skala, Mesačné jaskyne a uzatvorili sme Havranickú jaskyňu. Upozornili sme tiež na problém Trstínskej vodnej priepasti kompetentné inštitúcie a zúčastnili sme sa rokovaní.

Niekedy v polovici roka som bol prizvaný na prieskum katakomb pri Štúrove, ktoré sú niekoľko kilometrov dlhé a sú z viacerých období (obdobie Turkov a neskôr počas 2. svetovej vojny). Keďže nie je o nich žiadna evidencia, možno sa raz nájde človek, ktorý by vykonal v chodbách serióznejší prieskum.

Po práci v Orešanskej sonde. Foto: M. Kočkovský

Dokopy bolo zaslaných v rámci Speleologickej strážnej služby SSJ 20 hláseniek. Zúčastnili sme sa školenia Speleologickej strážnej služby v Liptovskom Mikuláši a školenia Stráže prírody na CHKO Malé Karpaty v Trnave. Podarilo sa nám za pomoci pamätníkov opäť lokalizovať jaskyne Pec – Stará Bohatá a jaskyňu Vápenice. Pár akcií sme venovali jaskyni na Konskej hlave, no bez väčších úspechov.

Systém na vyťahovanie materiálu. Foto: A. Lačný

Orešanská sonda

Alexander Lačný

Závrt pod označením Orešanská sonda sa nachádza pár metrov od občasnej vyvieračky neďaleko Rybárne. O závrte sa vedelo pravdepodobne dlhšie, pretože už starší členovia OS Dolné Orešany spomínajú tento závrt. Nikdy však neprišlo k sondovacím prácam. A tak po znovuobjavení Havranickej jaskyne sa presúvame so všetkou našou „technikou" a posilami na Orešanskú sondu. Práce sa začínajú 6. 11. 2004, keď lokalitu navštevuje Matej Lackovič a ešte raz prútikuje možné voľné priestory.

Pohľad na vykopanú sondu zo spodu. Foto: A. Lačný

Výkopové práce na lokalite sa začínajú 20. 11. 2004, kde v zložení Lačný, Kočkovský a Neština (OS Uhrovec) odkrývame prvé vrstvy hliny a neskôr ílu. Na konci dňa už prichádzame na väčšie kamene. O deň neskôr spolu s Petrom Halenárom sa nám podarilo objaviť užšiu puklinku medzi kameňmi, kam prepadávajú menšie kamene. Balvany, ktoré ťažíme zo sondy, sú oblých tvarov, vymleté vodou. Keďže v závrte hrozí zával, začíname (väčšina z nás po prvý raz) stavať výdrevu. Myslím, že na prvý raz to nie je zlé, uvidíme však, či odolá aj času.

Od jari 2005 začíname opäť sondážne práce na lokalite. Ešte skôr však musíme vyťažiť to, čo naplavil topiaci sa sneh do sondy. Počas roka sa stretávame s viacerými problémami, ako je napríklad fakt, že máme chytenú iba jednu časť pukliny. Druhú však nevieme lokalizovať, čo nám spôsobuje časté závaly, lebo výdrevu máme robenú iba do hĺbky 4 metre. Tento problém sa vyriešil neskôr sám, pretože zával opadol a my sme lokalizovali aj druhú stranu pukliny. Nebola teda potrebná výdreva až dolu. Prišla však hĺbka -11 metrov, ktorá nám začala spôsobovať nemalé ťažkosti. Preto sme prizvali na pomoc členov OS Plavecké Podhradie. Počas tejto akcie 14. 5. 2005 bola lokalizovaná chodbička, ktorá sa na konci rozširovala. Mala peknú krasovú výzdobu. Pre vyčerpanie sa nám však už dnu nepodarilo preplaziť.

Na pomoc prišli jaskyniari zo Záhoria. Foto: archív

Výzdoba objavnej sienky. Foto: M. Kočkovský

O týždeň neskôr vyrážame na akciu s cieľom preniknúť do tejto chodbičky. Naše nadšenie sa však rýchlo strieda so sklamaním, keď zisťujeme, že z jednej zo stien opadol na dno približne kubík materiálu. Na lokalitu sa opäť vraciame 20. 8. 2005, keď začíname ťažiť to, čo opadlo zo stien. Nárast opadnutého materiálu je už minimálny a steny pukliny čisté. Naši priatelia z OS Plavecké Podhradie nám prichádzajú pomôcť 4. 9. 2005, kedy sa opäť dostávame na miesto, kde sa nachádza chodbička. Po odťažení vidíme už ďalej a zisťujeme, že za chodbičkou sa nachádza aj menšia sienka. Nevieme však, či jaskyňa bude pokračovať ďalej alebo či pôjde iba o akúsi slepú chodbičku. Ani počas tejto akcie sa nám však do chodbičky nepodarilo preplaziť. Ďalšia akcia je naplánovaná o týždeň neskôr. V tento deň však veľmi prší a začíname jaskyňu podozrievať, že nás opäť nechce vpustiť do svojich útrob. Sme veľmi zvedaví, čo bude za chodbičkou, a preto aj počas dažďa vstupujeme do závrtu. To sme však nemali robiť, pretože do závrtu tiekla z povrchu voda a na dne vytvorila menšie jazierko hlboké asi 30 centimetrov. Okrem prechladnutia sme nič zaujímavé ani v tento deň neobjavili. Deň „D“ prichádza až na sviatok Sedembolestnej Panny Márie, ktorá pri nás tento deň asi stála. Podarilo sa nám v zložení Peter Halenár, Alexander Lačný, Martin Kočkovský, Miloš Pinkas a Lukáš Hájiček objaviť prvých 15 metrov systému v Orešanskej sonde. Najskôr prekonáva plazivku Peter Halenár, ktorý si azda najviac zaslúži vstúpiť dnu ako prvý. Práve preto, že hlavne jeho zanietenosťou k prírode a jaskyniarstvu vďačí Orešanská sonda rozmerom, ktoré momentálne má.

Objavitelia. Foto: P. Halenár

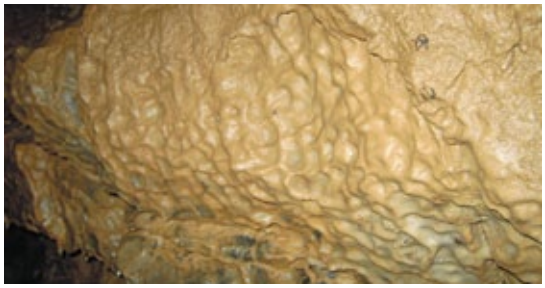

Krasová výzdoba. Foto: M. Kočkovský

Po prelezení plazivky sa priestor rozširuje do väčšej chodby vysokej 3 metre a širokej 1,5 metra. Na jej konci je na spodku zával. Veríme, že práve to je cesta, ktorá bude pokračovať. Celkovo sme teda objavili 15 m nových priestorov, čo isto nie je veľa, ale lokalita je to pre nás perspektívna. Dôkazom je naprútikovaný hlavný systém 1,18 km, ktorý sa začína pri ponoroch medzi Konskou hlavou a Starou Bohatou, a veľmi intenzívna vyvieračka.

Práce v najhlbšej sonde. Foto: A. Lačný

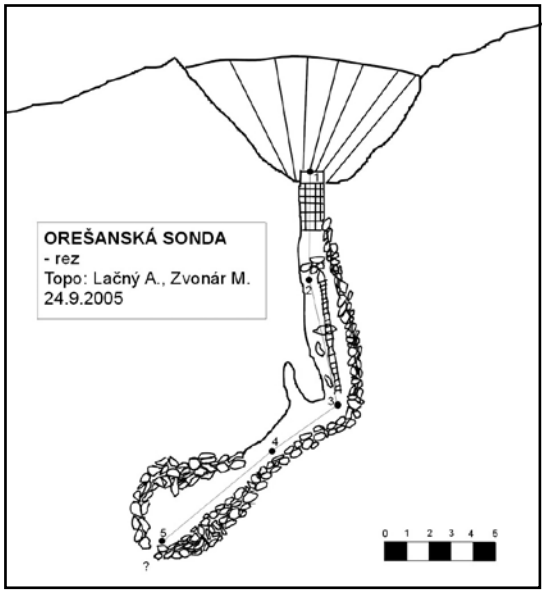

Správa o činnosti za rok 2006

Alexander Lačný

V roku 2006 jaskyniari vykonali celkovo 42 pracovných akcií. Začiatkom roka sme začali so sondážnymi prácami v Pukline pod orechom (Smolenický kras), no bez väčších úspechov. Pracovali sme na lokalite Orešanská sonda (Kuchynsko-orešanský kras), kde sme sa dostali do závalov, ktoré len veľmi ťažko prekonáme! V apríli sme začali s lokalizáciou a následným znovuobjavením Trstínskej vodnej priepasti po 40. rokoch v kameňolome Trstín. Jaskyňu sa nám podarilo ochrániť pred zasypaním vchodu rekultivačnou vrstvou. Podarilo sa nám preplávať cez úzke chodby jazera a objaviť nové priestory, ktoré zatiaľ nie sú zamerané. Následne sme začali pracovať v Silovej jaskyni (Kuchynsko-orešanský kras), kde sa nám podarilo v apríli objaviť cca 10-metrovú chodbu, ktorá však ústi na povrch. Vykonali sme prieskumné práce v Jaskyni na Jelenci (Kuchynsko-orešanský kras). Táto lokalita je veľmi perspektívna a budeme tu prieskum vykonávať i v budúcom roku.

Jaskyniarsky zraz na Majdáne. Foto: M. Kočkovský

Po prvýkrát sme usporiadali jaskyniarsky víkend, ktorého sa zúčastnili okolité jaskyniarske skupiny. Konal sa 22. 7. 2006 na Majdáne. Počas zrazu sa pracovalo na Orešanskej sonde a Lačniakových špárach, kde sa pri výkopových prácach našli pozostatky hnedého medveďa. Ide o prvý nález kostí v Smolenickom krase.

Zúčastnili sme sa zrazu malokarpatských jaskyniarov organizovaného OS Plavecké Podhradie. Pracovali sme v jaskyni na Husom stoku 2 a aktívnom ponore na Mesačnej (Kuchynsko-orešanský kras). Ďalšie práce potvrdia, alebo vyvrátia naše dohady o jaskynnom systéme pod Mesačnou.

Varenie v Pukline pod orechom. Foto: M. Kočkovský

Začiatkom októbra sme začali skúmať aj jaskyne nad Bezkou, kde sme zaznamenali intenzívny prievan a krásne vyerodované chodby smerujúce do masívu. Začali sme takisto pracovať v jaskyni na Husom stoku, kde sme vyčistili komín spojený s jaskyňou. Na záver sme ústie zabetónovali, aby sme mohli pokračovať vo výkopových prácach v spodných častiach jaskyne.

Meranie v jaskyni na Mesačnej. Foto: L. Hájiček

Zmapovali a vytvorili sme identifikačné karty všetkých našich jaskýň v Kuchynsko-orešanskom krase pod názvom „Kuchynsko-orešanský kras v rajóne OS Dolné Orešany“. Celkovo sme zamerali 20 jaskýň s celkovou dĺžkou 220 metrov.

V rámci prieskumu historického podzemia sme preskúmali a zmapovali chodby a pivnice pod kúriou Mórica Beňovského vo Vrbovom a naše mapy pomohli mestskému úradu presne určiť miesto úniku vody, ktorá mala za následok porušenie statiky domu.

Sondáž za pomoci teleskopickej kamery. Foto: A. Lačný

Čo sa týka strážnej služby, celkovo sme vykonali 20 akcií. V jaskyni Malá skala sme našli uhynutú zver, o čom sme informovali miestne poľovnícke združenie. Vyčistili sme jaskyne pod Zavesenou. Vyskružovali a uzatvorili sme Trstínsku vodnú priepasť, ktorá sa nachádza priamo v kameňolome a nariaďoval nám to banský zákon. Vyčistili sme okolie vyvieračky na Husom stoku. Zúčastnili sme sa školenia Speleologickej strážnej služby v Spišskej Novej Vsi.

V jaskyni Malá skala. Foto: M. Zvonár

Zúčastnili sme sa akcie Jánska vatra v Malženiciach, kde sme prezentovali jaskyniarstvo spolu s ukážkami lezenia a výstroja jaskyniara. Vykonali sme dve prednášky v 8. ročníkoch ZŠ Smolenice a Horné Orešany. Informovali sme regionálne médiá o našej činnosti a prezentovali sme jaskyniarstvo v Rádiu Regina. V kronike o Horných Orešanoch nám vyšiel článok o histórii a súčasnosti jaskyniarstva.

Jaskyniarska partia v Smoleniciach pred výstupom k Pukline pod orechom. Foto: archív SPKTa

Prienik do Trstínskej vodnej priepasti po takmer 40 rokoch

Alexander Lačný

Trstínska vodná priepasť bola objavená pri ťažobných prácach v kameňolome Trstín dňa 31. 3. 1964, kedy do jaskyne po prvýkrát zišli členovia OS Dolné Orešany. Ako prvý vstúpil do jaskyne vedúci tejto skupiny – Pavol Nemček.

Lokalita ma začína hlbšie zaujímať na začiatku roka 2005, kedy sa dozvedáme, že nad už zasypaným vchodom do jaskyne sa má začať rekultivácia, čo by malo za následok totálne znemožnenie opätovného vstupu do jaskyne teraz i v budúcnosti.

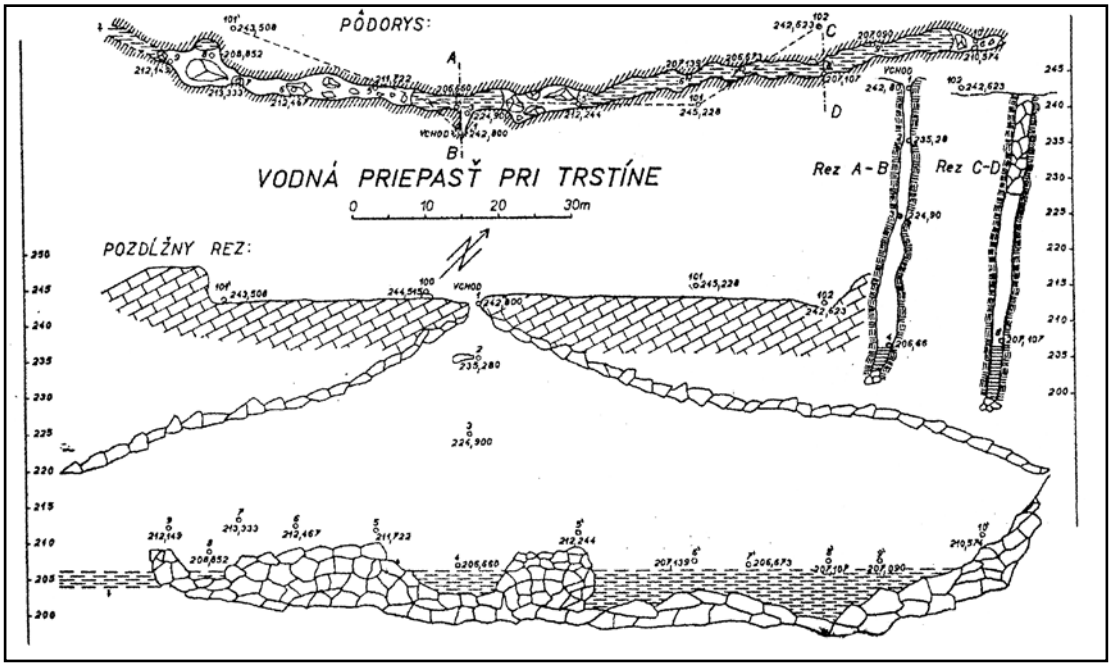

Archívna mapa jaskyne z roku 1967 od Dr. Droppu

V auguste 1967 prichádza na lokakalitu Dr. A. Droppa, A. Chovan a M. Sýkora a jaskyňu zameriavajú na účely hydrogeologického prieskumu. Zisťujú, že na dne jaskyne sa nachádzajú podzemné jazerá, ktoré sú atmosférického pôvodu s prítokom iných podzemných tokov.

Neskôr je do jaskyne vyvŕtaný vrt, ktorý mal slúžiť ako zdroj pitnej vody pre obec Trstín. Pri dlhšom čerpaní bol veľký úbytok vody v jazere a ani kvalita vody nezodpovedala normám, tak sa od zámeru upustilo. Okolo roku 1968 sa stala podľa svedkov Trstínska vodná priepasť strategickým rezervoárom pitnej vody pre armádu. V roku 1968, možno aj z dôvodu dôležitosti tohto miesta bol vchod do jaskyne zasypaný.

Chceli sme jednoducho jaskyňu uchrániť pred jej koncom. Preto sme za pomoci Správy slovenských jaskýň a jednotlivých zložiek ochrany prírody začali konať vo veci ochrany tejto jaskyne.

Trstínska vodná priepasť. Foto: A. Lačný

Definitívne povolenie na práce v kameňolome dostávame od spoločnosti Alas dňa 1. 3. 2006. Ešte pred tým však lokalizujeme vchod za pomoci mapy od Dr. Droppu. Záchytným bodom sa nám stáva vrt TH1, čerpajúci vodu z jaskyne.

Prvé zámery vchodu od vrtu TH 1. Foto: A. Lačný

Výkopové práce sa začínajú 24. 4. 2006 za pomoci mechanizmu UDS, ktorý začína odťažovať materiál nad lokalizovaným vchodom. V poobedňajších hodinách zisťujeme, že sme na pevnej skale. Neskôr však lokalizujeme prvé prievanové miesto a odkrývame strany pukliny. Rozhodol som sa dať príkaz vodičovi UDS, aby ryl stále po pukline, nestratil ju a ku vchodu by sme sa mali takýmto spôsobom dostať. V ten deň mi prichádza archívna fotka vchodu od Ing. Petra Holúbka zo SMOPaJ, ktorú mi zaslal na moju žiadosť. Na fotke je viditeľná stará cesta a skaly, ktoré sa tam nachádzajú aj teraz. Iba na základe fotky približne určujeme vchod do jaskyne.

UDS začína výkopové práce na mieste, kde má byť zasypaný vchod. Foto: A. Lačný

Práce na odkrývaní pokračujú... Foto: A. Lačný

Dňa 25. 4. 2006 pokračujú výkopové práce. UDS v doobedňajších hodinách kvôli veľkým balvanom stráca puklinu. Už sa nemáme čoho chytiť. V ten deň som vyfajčil azda najviac cigariet! UDS stojí a čaká na ďalší príkaz. Kážem vodičovi, aby okolo pukliny vyberal materiál na 3 metre do šírky. Niekde som sa dočítal, že vchod by mal byť prikrytý sitom zo starých drvičov. Kto by mohol mať taký silný detektor kovov, ktorý by mohol určiť polohu tých sít, rezonovalo mi v hlave! Neskôr zisťujem, že by to mohli byť aj plynári, keď hľadajú pod zemou potrubia. Volám môjmu známemu, zasväcujem ho do problému a on mi vychádza v ústrety. Posiela chlapov s detektorom. Medzitým však privážam Petra Halenára – jaskyniara a zároveň prútikára, ktorý má určiť smer pukliny, aby sme ďalej mohli, aj keď imaginárne, vykonávať výkopové práce nad puklinou. Volá nás však vodič a ukazuje nám jamu, ktorú na pukline vykopal. Vyťahuje staré vrecia a drevá. Podľa fotky to tiež sedí. Napätie sa zvyšuje! Vodič do niečoho zarypol – je to sito! Materiál okolo padá dole. Jaskyňa je takmer po štyridsiatich rokoch opäť prístupná! Stalo sa to 25. 4. 2006 o 12.30 hod.

Nadšenie je obrovské, niekoľkoročná práca, sprevádzaná ťažkosťami, je na konci! V tej chvíli mi napadá iba jedno – jaskyňa je zachránená a kedy tam konečne nalezieme! Predtým však musím poďakovať vodičovi UDS Jaroslavovi Suchoňovi, ktorý obratne ovládal „mašinu" a aj tým prispel k lokalizácii jaskynného vchodu.

Prvý zostup do jaskyne je plánovaný na 15.30 hod. Zúčastňujú sa ho Martin Kočkovský, Matej Zvonár a ja. Plán je takýto: zlaniť cca 40 metrov po pukline a nad vodou nafúkať gumený čln. Ako prvý do jaskyne zostupujem ja. Na sebe mám neoprén, kombinézu a lezecké veci. V transportnom vaku mám vyfučaný gumený čln. Zliezam po lane. Dolu to je hĺbka, stále nevidím dno.

Alexander Lačný a prvý zostup po takmer 40 rokoch do TVP. Foto: M. Kočkovský

Ako malokarpatský jaskyniar nie som zvyknutý na takéto hĺbky! Podo mnou je pevná zem, takže čln zatiaľ nefúkam. Dávam pokyn na zostup ďalšieho člena našej skupiny – Martina Kočkovského. O chvíľu je dolu aj on. Obaja začíname prechádzať jaskyňu na jednu i druhú stranu. Naraz počujeme nejaký hukot! Zisťujeme, že je to čerpadlo z vrtu. Lokalizujeme aj rúru z tohto vrtu, ktorá vedie do podzemného jazera. Voda je čistá, troška do zelenkava. Čln je širší ako puklina, rozhodujeme sa preto, že člnkovať sa dnes nebude! Vytvárame prvú farebnú fotodokumentáciu z jaskyne a presúvame sa na druhú stranu puk-

Prvé plávanie v neopréne v TVP. Foto: M. Kočkovský

liny. Tá je zarútená veľkými balvanmi, je však vidieť ďalej. Tam sa budeme pravdepodobne pokúšať o prieskumné práce. Z jaskyne vychádzame o 18:30 – unavení, no plní zážitkov a predstáv, čo ešte v jaskyni neskôr objavíme.

Matej Zvonár na dne jaskyne. Foto: A. Lačný

Martin Kočkovský vychádza z jaskyne. Foto: A. Lačný

Sami by sme však túto jaskyňu neobjavili a nemohli v nej naďalej skúmať, preto ďakujem Správe slovenských jaskýň, hlavne Pavlovi Staníkovi, Matúšovi Peškovi a Dr. Gaálovi, spoločnosti Alas a riaditeľovi strediska Trstín pánovi Dominikovi Ramšíkovi za ústretovú spoluprácu pri výkopových prácach.

ROKY 2007 – 2008

Správa o činnosti za rok 2007

Alexander Lačný

V roku 2007 sme vykonali celkovo 45 pracovných akcií v jaskyniach Malých Karpát. Od začiatku roka sme pokračovali vo výkopových prácach na lokalite Husí stok (Kuchynsko-orešanský kras), kde sme po minuloročnom vybetónovaní vrchného komína pokračovali v našej práci už cez pôvodný vchod. V určitých častiach jaskyne sme lokalizovali i pevné dno. Chodba, ktorá ďalej pokračuje do masívu, je však zasedimentovaná, presintrená a pri ďalšej práci sa určite nezaobídeme bez zbíjačky!

Zľava Michal Ohrablo, Ľuboš Benian a Matej Zvonár na Husom stoku 1. Foto: A. Lačný

To bol dôvod, prečo sme sa v strede februára presunuli do Jaskyne na Jelenci (Kuchynsko-orešanský kras) a tu sme začali pracovať. Po montáži lanovky sme začali ťažiť predovšetkým hlinu s väčšími blokmi. Práca pokračovala sľubne, až dokým sme sa nedostali do väčších závalov. Po ich prekonaní však prišlo k úplnému zúženiu pukliny a neskôr sme ťažili už iba popukané odtrhové balvany z pravej strany pukliny. Po zmapovaní vykopaných častí sme jaskyňu koncom marca opustili.

Práce v Jaskyni na Jelenci. Foto: A. Lačný

25. 3. 2007 sme v Trstínskej vodnej priepasti vykonali prvýkrát speleopotápačský prieskum. Prieskum vykonal náš člen a policajný potápač Ľuboš Brník. Začalo sa s prieskumom jazera, kde sa nachádza vrt. Podľa jeho tvrdení sa puklina pod vodou zužuje pod ľavú stranu až do neprielezna, kde bol v hĺbke asi 6 metrov. Približne na začiatku tretej tretiny jazera sa nachádza zával viditeľný aj na suchu, za ním zostúpil potápač do prieleznej hĺbky -7 metrov, no ďalej po úzkej pukline by sa dalo zostúpiť aj oveľa nižšie. Škára je však široká iba 0,5 metra. Pre nekompatibilitu výstroja od nalezenia do škáry upustil.

Speleopotápačský prieskum v jazerách. Foto: M. Zvonár

Ešte v ten deň, ale na druhom konci jazera sa nám po vylezení v závale podarilo objaviť miesto, odkiaľ vanul intenzívny prievan. Na ďalšej akcii sa nám toto miesto podarilo rozšíriť a preniknúť tak do nových častí jaskyne. Objavili sme predovšetkým úzke puklinové chodby posiate pizolitovou i kryštalickou výzdobou, ďalej sme postúpili po závale až do sienky, ktorá pravdepodobne komunikovala v minulosti s povrchom, pretože pod jedným z komínov sme našli kostru netopiera. Po zmapovaní vieme, že sme objavili 80 metrov nových priestorov.

Koncom apríla sa naše snaženie sústreďuje na aktívny ponor nachádzajúci sa priamo v potoku na lokalite Mesačná. Nazývame ho preto Ponor na Mesačnej (Kuchynsko-orešanský kras). Najaktívnejším z nás na lokalite je Peter Halenár, ktorému akoby táto lokalita prirástla k srdcu. Ponor kompletne čistíme až po jeho pevné strany. Asi po 3 metroch lokalizujeme priečnu puklinu idúcu súbežne s potokom. To je pre nás trochu problém, pretože sme čakali, že puklina pôjde stále v smere do masívu. Nachádzame tu však voľné priestory, asi tak 3 metre smerujúce kolmo v tejto pukline. Neskôr kopeme v tejto pukline do hĺbky. Dostávame sa tu však do zúženia, ktoré bude potrebné rozšíriť. Skôr by však bolo dobré na tejto lokalite vykonať stopovacie skúšky a zistiť, kde voda z tohto ponoru vyviera a preveriť tak perspektivitu tejto lokality.

Práce v ponorovej jaskyni na Mesačnej. Foto: A. Lačný

Pracovali sme aj v Priepasti 3, V2 (Plavecký kras) na vrchole Veterlína, kde sme pokračovali v rozširovaní úzkych puklín. Lokalita je to perspektívna, pretože v letných mesiacoch tu výrazne nasáva a v zimných mesiacoch naopak vyfukuje prievan, čo svedčí o jej pokračovaní.

21. 7. 2007 sme u nás už po druhýkrát zorganizovali jaskyniarsky víkend, konaný ako v minulom roku na Majdáne. Zúčastnili sa ho členovia OS Plavecké Podhradie, Speleo Bratislava, OS Inovec, Speleoklubu UK a OS Čachtice. Počas zrazu sa pracovalo na lokalitách Lačniakove špáry, Priepasť 3, V2 a v Ponore na Mesačnej. Po práci sa navečer podával dobrý guláš, pečené prasiatko, kvalitné víno a pivo.

Počas leta sme sa zúčastnili 1. ročníka obnovenej speleologickej školy organizovanej v rámci SSS v Pružine.

Na stanici v Smoleniciach po akcii. Foto: A. Lačný

Začiatkom septembra sme s Martinom Kočkovským vykonávali prieskum druhého jazera v Trstínskej vodnej priepasti. Po jeho preplávaní a po vylezení závalu sme lokalizovali dve miesta, kde by sa v budúcnosti dalo pracovať. Treba však navštíviť jaskyňu v čase intenzívnejšieho prievanu a rozhodnúť sa, kde pokračovať.

Asi v strede októbra sme v spolupráci s Milošom Hačom (OS Plavecké Podhradie) začali pracovať v sonde pod Malou skalou (Plavecký kras), kde sme odrobili 6 pracovných akcií.

Koniec roka sme zakončili dvojdňovou akciou v Havranickej jaskyni, kde sme po náročnom transporte centrály začali pracovať s malou zbíjačkou pri rozrušovaní presintrených vápencových blokov na konci jaskyne, kde očakávame pokračovanie.

Pred vchodom do Havranickej jaskyne. Foto: A. Lačný

Varenie počas dvojdňovej akcie v Havranickej jaskyni. Foto: A. Lačný

Speleologická strážna služba a praktická starostlivosť o jaskyne

V rámci tejto činnosti sme vyhotovili 18 identifikačných kariet jaskýň nachádzajúcich sa v našej pôsobnosti, ktoré sme poskytli SMOPaJ a SSJ. Z Trstínskej vodnej priepasti sme z hĺbky 40 metrov vytiahli 150 kg železných rúrok a sít, ktoré do jaskyne padli ešte v minulosti pri razení vrtu.

Vyzbieraný odpad z jaskyne na Mesačnej. Foto: A. Lačný

Upozornili sme SSJ na znečistenie Trstínskej vodnej priepasti, ktorá v spolupráci s vlastníkom pozemku spoločnosťou Alas spolufinancovala a zrealizovala položenie geotextílie na najzraniteľnejšie miesta nad jaskyňou. Pre príslušníkov KR HaZZ SR sme zabezpečili zostup do Trstínskej vodnej priepasti. Vyčistili sme jaskyne na Mesačnej, Mníchove diery a pod Zavesenou od odpadkov po turistoch. Naši dvaja členovia sa zúčastnili školenia Stráže prírody v Súľove. Počas roka sme vyhotovili 17 hláseniek a doručili na SSJ.

Krasová výzdoba v jaskyni Pec-Stará Bohatá. Foto: A. Lačný

Osveta

Prezentovali sme náš objav v Trstínskej vodnej priepasti prednáškou na Speleomítingu vo Svite. Uskutočnili sme prednášku pre obyvateľov obce Trstín o jaskyni Trstínska vodná priepasť a pre deti zo ZŠ Horné Orešany sme zrealizovali prednášku o jaskyniach s ukážkou našej techniky. Prezentovali sme našu činnosť v regionálnych médiách.

Jaskyniarska skupina na Jelenci. Foto: A. Lačný

Objav v Trstínskej vodnej priepasti

Alexander Lačný

Pri speleopotápačskom prieskume dňa 25. 3. 2007 v Trstínskej vodnej priepasti sme po preplávaní jazera smerujúceho k Smoleniciam objavili na jeho konci medzi závalovými blokmi otvor, odkiaľ vanul prievan. Zistili sme, že po výkopových prácach by sa dalo prejsť do väčších priestorov v smere hlavnej poruchy. V ceste nám vtedy bránil kameň, ktorý bolo treba odstrániť. Problémom však bolo, ako dostať ostatných jaskyniarov po suchu cez jazero. Ako jediná možnosť vzišla – vystrojiť nad jazerom istenie lanom, kde by jaskyniari traverzom prekonali puklinu a týmto lanom by sa istili v prípade pádu do podzemného jazera.

Traverz nad jazerom. Foto: A. Lačný

Na ďalšiu pracovnú akciu sme sa rozhodli ísť 6. 4. 2007 v zložení Alexander Lačný, Martin Kočkovský a Matej Zvonár. Istenie na povrchu vykonával Ľubomír Nápravník. Po zlezení do jaskyne sme si rozdelili úlohy: Lačný prepláva jazero na druhú stranu, kde ukotví lano, Zvonár a Kočkovský ukotvia lano na brehu. Po dokončení istenia prvýkrát Zvonár s Kočkovským prekonávajú jazero po suchu. So sebou berú aj potrebnú motyčku a kladivo na výkopové práce v plazivke medzi blokmi. Ako prvý po vylezení sa do plazivky dostáva Matej Zvonár, ktorému sa podarilo odstrániť veľký balvan a zhodiť zopár menších kameňov. Neskôr sa strieda s Martinom Kočkovským, ktorý sa po zhodení väčšieho kameňa do neznámeho priestoru dostáva do prvej sienky.

Miesto prieniku. Foto: A. Lačný

Kričí: „Objav!“ My dolu tomu ani nechceme veriť. Medzitým sa totiž Matejovi Zvonárovi stal menší úraz, keď mu pri manipulácií s dvoma blokmi zachytilo ruku a tá začala opúchať! V prvom momente sme mysleli, že ju má možno zlomenú. Martinove slová v nás zasiali zrnko zvedavosti a aj napriek Matejovej opuchnutej ruke a môjmu hendikepu (bol som stále oblečený v nepohodlnom neopréne, ktorý som používal pri plávaní v jazere) ideme za Martinom Kočkovským, ktorý nás už čaká vo väčšej sienke za jazerom, kde nám ukazu-

je možné pokračovanie v smere pukliny. Tam preberá iniciatívu Matej Zvonár, ktorý ďalej pokračuje v objavovaní jaskyne. Martinovi však začína dochádzať svetlo, a preto pomalšie pokračujeme za ním. Všetci traja máme na sebe stále sedačky, čo nám spomaľuje cestu v úzkych plazivkách. Prechádzame stále po rôznych poschodiach jaskyne, ktoré sú vytvorené závalmi, a predierajúc sa medzi balvanmi pokračujeme vpred. Matej na čele nám stále kričí, že jaskyňa pokračuje ďalej. Po prelezení úzkych plaziviek sa dostávame do menšieho dómu, kde sa akoby zmenil charakter jaskyne z puklinovej s veľmi ostrými hranami skôr na riečnu, kde sú steny väčšmi ohladené vodou a na konci nachádzame vyerodované hrnce, ktoré vytvorila voda. Puklina ďalej pokračuje a vanie z nej prievan, no pre naše vysilenie sa nám ju nepodarilo vyliezť. Možno sa domnievať, že je spojená aj s povrchom. Pri návrate

Na konci novoobjavených priestorov s eróznymi tvarmi. Foto: A. Lačný

objavujeme prepojenia medzi poschodiami, ktoré sme si predtým nevšimli. Po ceste odhadujeme približné metre objavených priestorov. Od posledného meračského bodu (č. 9, mapa Dr. Droppu z roku 1964) predpokladáme 80 metrov, kde objavená chodba smeruje pravdepodobne k obci Smolenice. Objavené chodby sú zaujímavé svojou pizolitovou výzdobou, ktorá je pre jaskyňu charakteristická. Až po vyhotovení presnej mapy však budeme vedieť presný smer a dĺžku objavených priestorov. Vyčerpaní po šiestich hodinách vychádzame na povrch. Možno je to až symbolické, že práve pred rokom sa nám jaskyňu pri výkopových prácach podarilo po 40 rokoch znovuobjaviť a zachrániť ju tak pred zasypaním ústia rekultivačnou vrstvou. Azda aj tento objav je akýmsi poďakovaním jaskyne za jej záchranu!

V prvej sienke. Foto: A. Lačný

Krásy novoobjavených priestorov. Foto: A. Lačný

Koncový dóm. Foto: A. Lačný

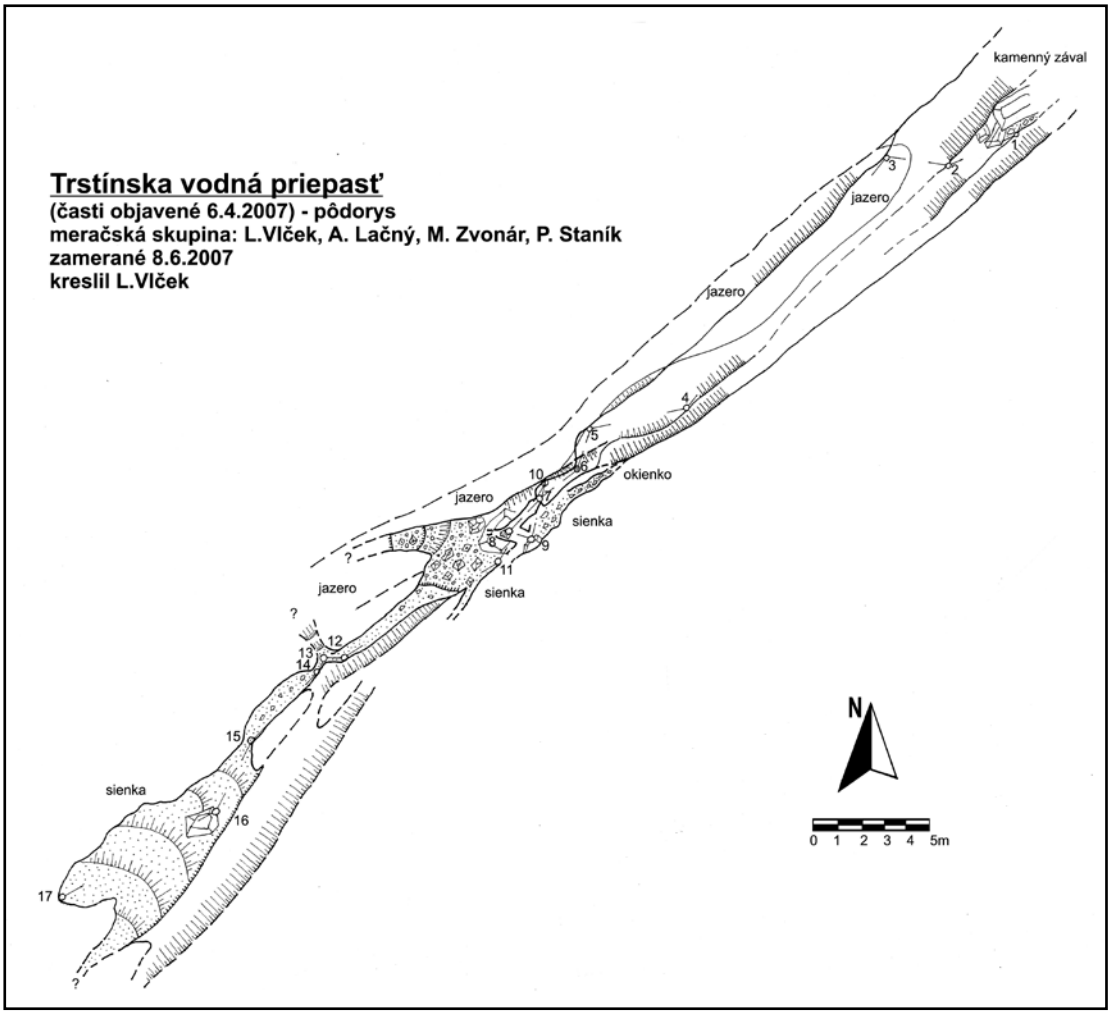
Trstínska vodná priepasť
(časti objavené 6.4.2007) - pôdorys
meračská skupina: L.Vlček, A. Lačný, M. Zvonár, P. Staník
zamerané 8.6.2007
kreslil L.Vlček
kamenný zával
jazero
jazero
jazero
jazero
okienko
sienka
sienka
sienka
N
0 1 2 3 4 5m

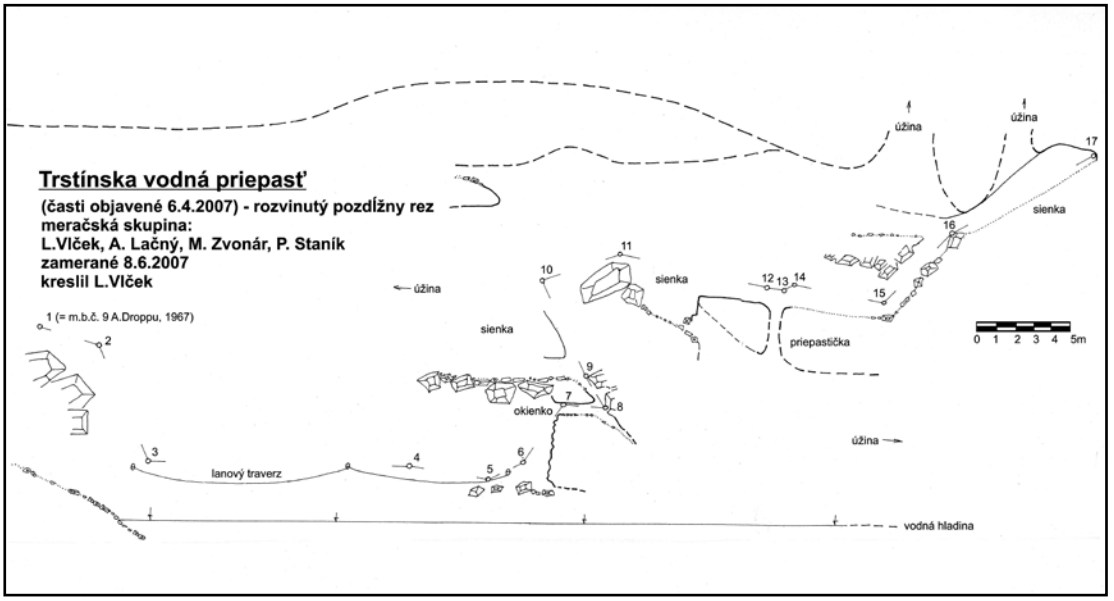
Trstínska vodná priepasť
(časti objavené 6.4.2007) - rozvinutý pozdĺžny rez
meračská skupina:
L.Vlček, A. Lačný, M. Zvonár, P. Staník
zamerané 8.6.2007
kreslil L.Vlček
1 (= m.b.č. 9 A.Droppu, 1967)
úžina
úžina
úžina
úžina
sienka
sienka
sienka
priepastička
okienko
lanový traverz
vodná hladina
0 1 2 3 4 5m

Správa o činnosti za rok 2008

Alexander Lačný

Od začiatku roku 2008 sme pokračovali vo výkopových prácach v Havranickej jaskyni (Plavecký kras), kde sme za pomoci zbíjačky presekávali sintrovú kôru. Táto technika sa osvedčila a postup v smere pukliny je pomerne rýchly. Medzi kameňm tu nachádzame množstvo kostičiek z netopierov, ktoré sme zaslali na analýzu Ing. Obuchovi. Koncom februára sme vykonali stopovacie skúšky na lokalite Mesačná – ponor (aktívny ponor v Kuchynsko-orešanskom krase), kde sme odklonili potok do ponoru. O dve hodiny sa však objavil cca 200 metrov v zachytenej vyvieračke. Tým sme vylúčili, že ponor sa zanára do kopca Mesačná. V marci sme pokračovali vo

Práce v Havranickej jaskyni. Foto: M. Kočkovský

výkopových prácach v Havranickej jaskyni. Presne sme zmapovali závrty na vrchu Komberek (Kuchynsko-orešanský kras) a Závrtovú priepasť. Začiatkom júla sme prijali pozvanie OS Plavecké Podhradie, kde sme v rámci zrazu malokarparských jaskyniarov pomáhali osádzať stupačky v Priepasti pod koreňom. Dňa 19. 7. 2008 sme zorganizovali jaskyniarsky zraz na Majdáne-Jágerke. V rámci zrazu nám jaskyniari z OS Plavecké Podhradie a Speleo Bratislava pomohli osadiť skruže na Orešanskej sonde. V tento deň zvyšok našich členov pracoval na lokalite Husí stok 1, kde dobetónovali závalový strop a vykonali tu aj výkopové práce. V ďalších dňoch sme obsypávali skruže na Orešanskej sonde a osadili sme uzáver.

Dovoz skruží na Orešanskú sondu. Foto: M. Kočkovský

Miloš Hačo pri montáži prvej skruže v Orešanskej sonde. Foto: A. Lačný

V mesiacoch august – november sme pokračovali vo výkopových prácach na Orešanskej sonde, kde sme ťažili materiál, ktorý sa do jaskyne zosypal začiatkom roka. Koncom septembra sme sa zúčastnili pracovného zrazu organizovaného Speleo Bratislava. Koncom novembra nám prišli pomôcť na Orešanskú sondu dvaja členovia OS Malá Fatra (Pavol Pokrievka ml. a Peter Plavec). Ivan Lietavec a Michal Ohrablo v tento deň pracovali na Husom stoku 1, kde po prekonaní presintreného nekrasového náplavu sa dostali do sedimentu, ktorý bol ľahšie kopateľný. Začiatkom decembra sme pri povrchovom prieskume zamerali depresiu „Bana“ na Záruboch a depresiu v sedle medzi Čelom a Zárubami. Jednu akciu sme v decembri venovali i Orešanskej sonde, kde sme namontovali rebríky do skruží a v ten istý deň sme pokračovali vo výkopových prácach na Husom stoku.

Práce na stabilizácii závalu v Orešanskej sonde. Foto: M. Kočkovský

Na konci roka sme sa vrátili do Havranickej jaskyne, kde sme začali s výkopovými prácami. Celkovo sme v tomto roku vykonali 40 pracovných akcií. Ivan Lietavec a Michal Ohrablo sa zúčastnili speleologickej školy v Demänovskej doline.

Obed po práci na Orešanskej sonde. Foto: A. Lačný

Alexander Lačný sa zúčastnil v lete medzinárodného speleologického kongresu v Lans en Vercors (Francúzsko).

Speleologická strážna služba a praktická starostlivosť o jaskyne

V rámci tejto činnosti sme v tomto roku opravili a natreli uzávery na Trstínskej vodnej priepasti a Havranickej jaskyni. Osadili sme uzáver na Peterskej priepasti (Plavecký kras). Vytýčili sme na povrchu priebeh ochranného pásma nad jaskyňou Driny. V jaskyniach sme vykonali čistiace práce od odpadov po turistoch. Dokopy sme vyhotovili 20 hlásení.

Prednáška o jaskyniach na Smolenickom zámku. Foto: I. Lietavec

Osveta

Pre deti zo ZŠ Malženice sme zorganizovali školu v prírode so zameraním na jaskyniarstvo. Na Smolenickom zámku sme prezentovali našu činnosť pre širokú verejnosť.

Naša partia pred akciou na Havranej skale. Foto: archív SPKTa

Zhrnutie doterajšieho prieskumu na Komberku

Alexander Lačný

Vrch Komberek (Kŕč) 409 m n. m. sa nachádza pri malokarpatskej obci Horné Orešany – časť Majdánske. Názov pochádza z nemčiny a dali mu ho pravdepodobne Nemci, ktorí osídľovali toto územie po vyplienení slovenského obyvateľstva Turkami. Vrch začleňujeme do Kuchynsko-orešanského krasu, keďže sa tu nachádzajú tmavosivé kalové vápence mladšieho triasu, ramsauské dolomity – sivé vrstevnaté dolomity stredného triasu, a toto časové obdobie je tu zastúpené i gutensteinskými – annabergskými vrstvami, ktoré sa nachádzajú v menšej miere na juhovýchodnom svahu a na západnej strane od vrcholu. Od juhu postupujúc na východ oddeľuje prírkovová línia kras od ílovito-piesčitých bridlíc, pieskovcov a piesčitých vápencov. Komberek je charakteristický strmými svahmi, a to zo severu, východu a západu. Vrch je tvorený krasovou plošinou, kde sa nachádza množstvo závrtov, ktoré sledujú tektonické poruchy v podzemí.

Prvý nám známy prieskum jaskýň tu po prvej svetovej vojne vykonali Imrich Vajsábel s Jánom Baničom, ktorí sa neskôr stali objaviteľmi jaskyne Driny. Išlo o menšiu puklinovú jaskyňu nachádzajúcu sa na severnom svahu. Rozšírená puklina v podobe kanálu po dĺžke 8 metrov tu mala ústiť do širokej siene (5 × 3 m), z nej mala puklina pokračovať asi 30 metrov, kde sa končí upchatá hlinou. Už vtedy tu našli zhrdzavené pilníky, čo svedčilo o živej činnosti hľadačov pokladov. Pracovali aj v lievikovitom závrte neďaleko tejto jaskyne, kde sa údajne strácala voda, a dostali sa tu do malej jaskynky.

Presne 14. 7. 1962 tu začala pôsobiť novovznikajúca jaskyniarska skupina pod vedením Pavla Nemčeka, ktorú tvorili členovia Leonard, Urban a František Nemčekovci, Jozef Nídel, Emil Kulíšek a jedenásťročný syn Pavla Nemčeka – Ľubomír.

Začali tu pracovať na závrte, ktorý pomenovali Strapek a podľa neho i celú jaskyniarsku skupinu; až neskôr ju premenovali na OS

Archívna mapa závrtov od P. Nemčeka

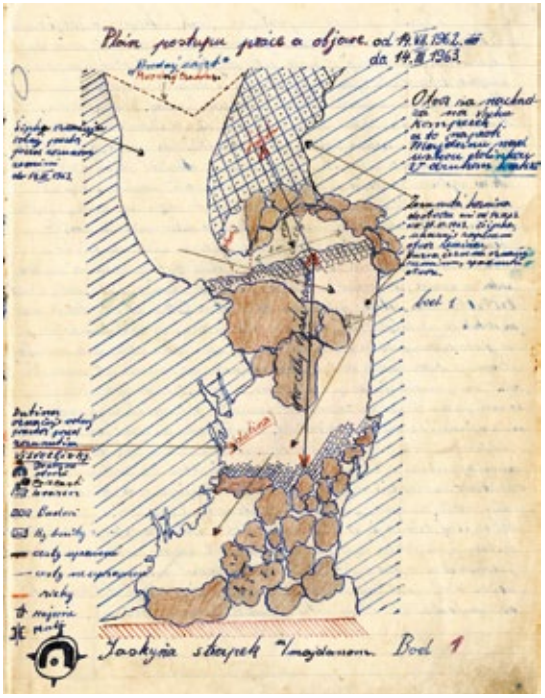

Mapa už neexistujúcej jaskyne Strapek od P. Nemčeka

Dolné Orešany. Názov závrtu Strapek odvodili od legendy, ktorá hovorila o akýchsi Strapkároch. Šlo o ľudí z Dolného Rakúska, ktorí záhadne vstupovali do týchto závrtov a niečo tu ťažili. Toto bohatstvo ďalej odnášali do Rakúska. Názov Strapkári im ľudia dali údajne

preto, že nosili nohavice, ktoré mali šité do zvona a konce mali rozstrapkané. Títo návštevníci prespávali v obci Lošonec.

Azda táto legenda viedla Pavla Nemčeka a jeho skupinu k výkopovým prácam na tomto závrte. Po chvíli kopania dostali sa k starej výdreve, kde za zúženým otvorom našli lopatu a o niečo nižšie mužskú topánku a vedro. Mohlo ísť o lievikovitý závrt, v ktorom pracovali Imrich Vajsábel a Ján Banič, pretože tu našli spomínanú výdrevu a pri závrte sa nachádza ryha, cez ktorú v minulosti do závrtu tiekla voda (pozn. autora). Na dne ešte odstrelili veľký kameň. Detonácia sa ozývala najviac v tzv. úzkej dolinke neďaleko od závrtu. Keďže hrozili závaly, rozhodli sa závrt v celom profile vyčistiť. Zdokumentovaná hĺbka závrtu vtedy bola 12 metrov, šírka 120 – 150 cm a puklina v závrte smerovala v smere severozápad – juhovýchod. Po vyčistení závrtu v roku 1964, kedy sa dostali na staré miesto ťaženia, sa po veľkej zime výdreva zrútila a závrt zasypalo.

Výstužovanie závrtu Strapek sitami v 80-tych rokoch min. storočia. Foto: archív OS

Práce na osádzaní sít. Foto: archív OS

V zimných mesiacoch roku 1967 tu pracovali na premostení a na konštrukcii pre lanovku, aby zmechanizovali práce na závrte. V správe sa dá dočítať, že za posledné 2 roky tu mali 5 závalov a trikrát robili výdrevu. Šťastie akoby jaskyniarom neprialo a 17. 6. 1967 im zemetrasenie narušilo otvor. Okrem sporadických akcií sa v ďalších rokoch skupina sústredila na iné lokality ako Sová, jaskyne na Mesačnej a Starej Bohatej.

Až začiatkom roka 1986 obnovila skupina práce na závrte. Súčasne však na severovýchodnej strane Komberku odkrývajú otvor zanesený lístím a humusom. Počas roka 1986 však pracujú na závrte. Zlom prichádza 19. 10. 1986, keď sa prekopali k starej výdreve z rokov 1964 – 1965, no zistili, že výdreva nespadla sama, pretože tu našli palník a rozdrvený kameň, na ktorom výdreva predtým držala.

Od roku 1987 sa začínajú sústreďovať na otvor v severovýchodnej strane, kde medzi blokmi objavujú voľnejšie priestory, a jaskyňu nazývajú Závrtová priepasť. Pracujú tu až do roku 1989, kedy sa práce na Komberku zastavili.

Vchod do Závrtovej priepasti. Foto: A. Lačný

Povrchový prieskum sme tu začali ešte v roku 2005, kedy sme hľadali spomínané jaskyne. Podarilo sa nám loklizovať závrt, v ktorom bola kedysi jaskyňa Strapek. Nasvedčujú tomu staré sitá, ktoré sme tam našli spolu s vozíkom a koľajničkami. Našli sme i Závrtovú priepasť, kopanú členmi OS Dolné Orešany od roku 1987. Jaskyňu, ktorá sa mala nachádzať na severnom svahu a kopali v nej Imrich Vajsábel a Ján Banič, sme niekoľko-

krát hľadali, no neúspešne. Vyriešenie záhady priniesol až Peter Halenár, ktorý si spomenul, že pri objave priestorov v Závrtovej priepasti tu našli vo väčších balvanoch vysekané diery pravdepodobne na nejakú trhavinu. To nasvedčuje tomu, že tu v minulosti už niekto pracoval. Domnievame sa preto, že by mohlo ísť o spomínanú jaskyňu. Jaskyňa má v súčasnosti iba 12 metrov, no je vidieť medzi napadané bloky ďalej a jaskyňa sa zjavne rozširuje.

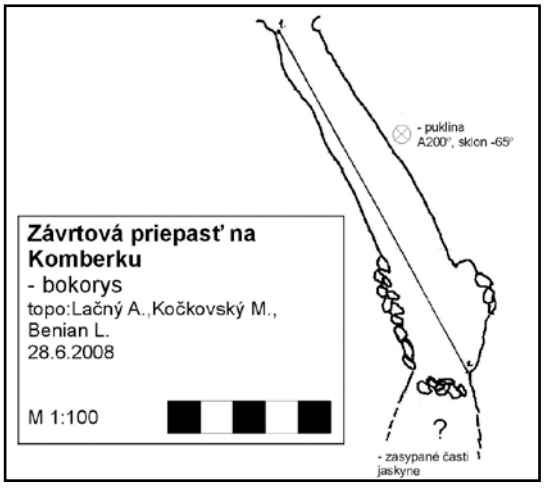

Podľa Pavla Nemčeka by i tu malo byť až 22 krasových závrtov, no pri dokonalejšom prieskume sme zistili, že časť z nich sú tzv. vápenné jamy, kde sa vypálený vápenec roztĺkal na prášok, následne sa zalial vodou a vápno tu roky zrelo. Na druhej strane však mohli ľudia už jestvujúce menšie závrty použiť ako vápenné jamy. Lokalizovali sme teda po vylúčení vápenných jám iba 8 väčších závrtov, ktoré sa nachádzajú na tektonickej – poruchovej línii od severozápadu na juhovýchod (táto línia sa potvrdila i z opisu jaskyne Strapek, keď tu puklina smerovala práve v tomto smere). Jeden väčší závrt sme našli asi 150 metrov na juhozápad; môže mať niečo spoločné s poruchou od tzv. Úzkej dolinky a závrt Strapek by potom bol na križovatke týchto puklín.

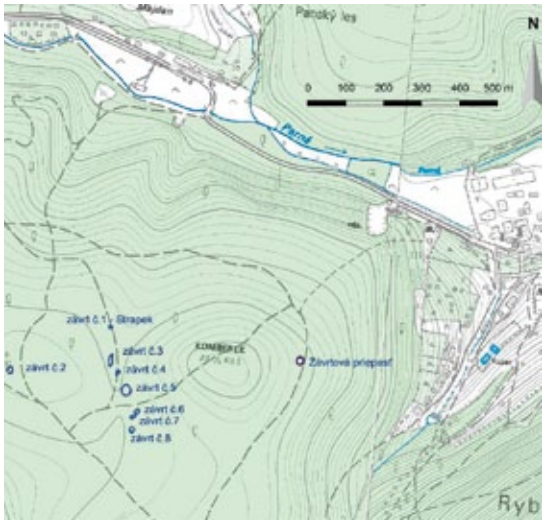

Situačná mapa zameraných závrtov. Topo: A. Lačný

V Závrtovej priepasti. Foto: M. Kočkovský

Pri dokonalejšom prieskume južného svahu sme začiatkom roka 2005 objavili niekoľko výrazne odtopených miest. Začali sme na lokalite pracovať, ale k nejakej výraznejšej pukline či jaskynnému otvoru sme sa zatiaľ nedostali. Lokalitu sme pracovne nazvali Líščie diery nad kúpaliskom. Mohlo by ísť azda o zanesenú a zasypanú vývervú jaskyňu, odvodňujúcu časť krasovej plošiny, ktorá viditeľne súvisí s týmto systémom? Čo sa týka odvodnenia kopca, v blízkosti sme nenašli výraznú vyvieračku, ale iba jeden občasný nevýrazný prameň.

ROKY 2009 – 2010

Správa o činnosti za rok 2009

Alexander Lačný

V roku 2009 sme vykonali celkovo 38 pracovných akcií zameraných na prieskum jaskýň v Malých Karpatoch. Sústredili sme sa na štyri ťažiskové lokality: Havranická jaskyňa, Priepasť 3/V2 (Plavecký kras), Orešanská sonda a Husí stok 1 (Kuchynsko-orešanský kras). V Havranickej jaskyni sa na začiatku roka podarilo objaviť pri výkopových prácach menšiu sienku s peknou krasovou výzdobou – sintrovým kvapľopádom a vyschnutým jazierkom. Ďalej sme pokračovali za pomoci zbíjačiek v presekávaní presintrených balvanov v smere postupu prác. V jaskyni sa pracovalo až do konca februára, kedy sme sa presunuli do jaskyne Husí stok 1, kde sme pokračovali vo výkopových prácach.

Práce na Orešanskej sonde. Foto: A. Lačný

Od začiatku apríla sme začali s prácami na lokalite Orešanská sonda. Keďže v jaskyni hrozil po jari zával, zabezpečili sme ho karirohožami a neskôr sme pokračovali v prácach vertikálne. V spolupráci s Katedrou aplikovanej a environmentálnej geofyziky UK sme vykonali geofyzikálny prieskum formou metódy spontánnej polarizácie a metódy ERT (elektrická rezistivitná tomografia) s pozitívnymi výsledkami. Pri pokračujúcich výkopových prácach sme sa dostali až na dno pôvodnej sondy, ktorá bola zasypaná od roku 2007. Počas roka bol v Priepasti 3/V2 nainštalovaný teplomer s hodinovou frekvenciou zberu dát. Dôvodom bolo potvrdenie alebo vyvrátenie dohadov, či intenzívny prievan, ktorý sa v jaskyni prejavuje, prichádza bezprostredne z povrchu, alebo ide o dynamickú jaskyňu. Tento výskum dokázal, že ide o jaskyňu dynamickú s jasne definovaným letným a zimným cyklom, ktorý má pomerne dlhý dobeh. To bolo veľmi potešujúce a po presnom zameraní sme začali s inštaláciou lanovky na vedrá. Prácu zhoršoval fakt, že jaskyňa je veľmi úzka, a preto i spomínaná montáž bola veľmi náročná a nedotiahli sme ju do konca. Počas roka sme navštívili i Trstínsku vodnú priepasť, kde bola vyhotovená prvá fotodokumentácia pod vodnou hladinou a preskúmal sa aj závalový koniec severovýchodného jazera a perspektívne miesta na ďalšie výkopové práce. Jaskyniarsky víkend sa ako po minulé roky

Mapovanie jaskyne pod Malou skalou. Foto: A. Lačný

Mapovanie Pukliny pod orechom. Foto: M. Kočkovský

uskutočnil koncom júla na Majdáne-Jágerke. Pomôcť nám prišli členovia Speleo Bratislava. Pracovalo sa na Husom stoku a Priepasti

na Veterlíne. Počas roka bolo v rámci projektu zameriavania vchodov do jaskýň pre SMOPaJ zameraných 32 vchodov jaskýň. Pokračovalo sa i na inventarizácii a mapovaní jaskýň v Smolenickom krase. Tiež sme vypomohli jaskyniarom z OS Plavecké Podhradie a Speleo Bratislava pri ich tradičných jaskyniarskych zrazoch.

Kopáči do Havranickej jaskyne. Foto: A. Lačný

Po veľmi pozitívnych geofyzikálnych výsledkoch z Orešanskej sondy sme tento prieskum aplikovali aj nad povrchom Havranickej jaskyne. Tu však boli vyhotovené až 3 profily, z ktorých bol každý dlhý 250 metrov, s 11-metrovými rozostupmi medzi nimi. Potvrdili tak prítomnosť dutín a pokračovanie Havranickej jaskyne. Náhodne však bola vedľa Havranickej jaskyne lokalizovaná veľká anomália (dutina) výšky 11 metrov a šírky 50 metrov. Nad ňou sa nachádza nevýrazná jaskynka, ktorá môže mať súvislosť s touto dutinou. Preto sme sa na koniec roka presunuli opäť na Havraniu skalu, kde sme pracovali v Havranickej jaskyni, ako aj v novej jaskynke nazvanej pracovne HS sonda.

Práce na HS sonde Foto: A. Lačný

Vŕtanie dier na Cevamit v Husom stoku 1. Foto: A. Lačný

Nočné práce na Orešanskej sonde. Foto: M. Zvonár

Speleologická strážna služba a praktická starostlivosť o jaskyne

V rámci tejto činnosti sme pokračovali v čistiacich prácach v jaskyniach a kontrole neporušenosti uzáverov.

Osveta

Pre deti zo ZŠ Horné Orešany sme pripravili prednášku o jaskyniach. Podobnú prednášku sme uskutočnili v letných mesiacoch aj v Knižnici Juraja Fándlyho v Trnave. Naše články boli publikované v regionálnych médiách.

Havranica začína znovu odkrývať svoje poklady

Matej Zvonár

Rok 2009 sme začali malou akciou na Havranej skale. Zišli sme sa traja – Martin Kočkovský, Ivan Lietavec a Matej Zvonár. Počasie bolo nádherné, ale zato veľmi mrazivé. Hneď po výstupe k vchodu jaskyne nám zvedavosť nedala, a tak sme bežali na vrchol Havranice. Výhľad bol fascinujúci, stretli sme veľa turistov i jedného staršieho pána, ktorý si hneď všimol, že sme nejakí divní. Navlečení v červených kombinézach a s prilbami na hlavách. Zablahoželal nám k novému roku, potriasol rukou a zaprial veľa šťastia. Už vtedy sme mali z akcie veľmi dobrý pocit. Cestou do veľkého dómu sme napočítali 12 kusov podkovára malého a 1 netopiera obyčajného. Po transporte materiálu do jaskyne, hlavne jedla, sme sa hneď pustili usilovne do práce. Doplnili sme benzín do centrály a začali kopať. Asi po hodine sa začala na pravej strane už dlhšie kopanej sondy otvárať malá štrbina. Martinovi ako správnemu jaskyniarovi to nedalo a vydal sa touto stranou. Dieru sme zväčšili do prieplazného okienka.

Ťažká technika pri objave. Foto: M. Kočkovský

Odhadovali sme to na pokračovanie jaskyne. Spočiatku to vyzeralo ako dolu smerujúca chodba, no po naplazení sme zistili, že je to len malá (1 × 1,5 × 2 m) kaverna. Pokračovanie však tadiaľto určite nevedie. Výzdoba bola nádherná, iná ako v celej jaskyni. Havranická jaskyňa je charakteristická svojimi svetlobielymi nátekmi z mäkkého sintra. Táto kaverna je však sýtočervená – teda pravdepodobne s veľkým obsahom železa v sintri. Tieto náteky, záclonky a zúbky až nápadne pripomínajú výzdobu v jaskyni Driny. Kaverna je plná malých jazierok, ktoré sú však suché, ale zato plné jaskynných perál a netopieroch kostí. Ako keby netopierí cintorín. Po skonštatovaní a hľadaní nového postupu sme sa opäť vydali kopať dopredu – smerom dovnútra kopca. Na strope sa začínajú objavovať aj červené náteky. Po vykopaní asi pol metra nám došiel benzín v centrále.

Sintropád. Foto: M. Kočkovský

Záclonky. Foto: M. Kočkovský

Celkovo sme vykopali asi dva metre a dva objavili. Uvarili sme si kávu, chutný guláš a začali s výstupom na povrch.Vonku bola už tma, ale zato s nádhernou nočnou oblohou. Keď platí porekadlo: „Ako na Nový rok, tak po celý rok“, znamená to, že rok 2009 bude rokom Speleoklubu Trnava.

Využitie digitálnych teplomerov v speleologickej praxi

Alexander Lačný

Možno i vám sa už stalo, že pri prieskumných prácach v jaskyni s prievanom ste si neboli istí, či prievan vychádza z jaskynných priestorov, alebo iba spod nejakého sutinoviska v blízkosti povrchu. Nám sa takýto problém vyskytol a prinášame vám naše poznatky z využitia digitálneho teplomeru, ktoré nám konkrétne potvrdilo správanie sa teplôt v jaskyni počas roka.

Digitálny teplomer. Zdroj: stránka výrobcu

Keďže doba pokročila a ceny digitálnych teplomerov nie sú v súčasnosti závratné, rozhodli sme sa využiť práve túto metódu v Priepasti 3, nachádzajúcej sa tesne pod vrcholom Veterlína (723,5 m) – piateho najvyššieho vrchu Malých Karpát. Ide o puklinovú jaskyňu s dĺžkou 25 metrov. Po dlhoročnom pozorovaní prievanu sa jaskyňa javí ako vrchný vchod. V zimných mesiacoch z nej výrazne vystupuje prievan a v letných naopak jaskyňa nasáva vzduch z povrchu. Problémom však bolo, keď sme pri silnejšom vetre pociťovali hlavne v zimnom cykle zintenzívnenie prievanu. Bolo teda diskutabilné, do akej miery ovplyvňuje tento prievan „spopod skál“ celkový prievan. Takže sme sa pred samotným speleologickým výskumom v tejto inak úzkej a na transport vyťaženého materiálu náročnej jaskyni chceli posilniť v našej viere, že jaskyňa sa nekončí niekde pri povrchu.

Samotné meranie sme uskutočnili digitálnym teplomerom LOGGER SO110 s displejom (o technických parametroch sa zmienim na konci tohto článku). Miesto osadenia sme zvolili do poslednej najhlbšej sienky v jaskyni, odkiaľ vychádzal najintenzívnejší prievan. Meranie sme vykonali od 15. 9. 2008 do 8. 8. 2009. Pôvodne sme plánovali celoročný cyklus, ale od konca júla sme v jaskyni začali intenzívne pracovať, preto by ani výsledky neboli objektívne. Teplomer sme nastavili na hodinový cyklický režim. Po prenesení údajov do PC a vytvorení grafu možno lepšie pochopiť zmenu teploty a takisto správanie sa prievanu počas tohto merania. Ako vidno na grafe, po osadení teplomeru v jesenných mesiacoch teplota kolíše v rozmedzí od 9,6 do 10,4 °C. Asi v strede októbra prichádza k postupnému a miernemu ochladzovaniu. Toto ochladenie je veľmi kontinuálne a pretrváva až do jarných mesiacov – akoby dobeh zimného cyklu, keď už teplota na povrchu dosahuje pomerne vyššie hodnoty ako teplota v jaskyni. Najnižšia teplota v jaskyni bola 27. 3. 2009, a to 7,2 °C. Od tohto dátumu prichádza k miernejšiemu rozkyvu krivky. Teploty však ešte v priemere klesajú až do začiatku mája. Tu rozkyv krivky začína byť intenzívnejší a vysvetľujeme si ho letným cyklom, keď do jaskyne začína prúdiť teplejší vzduch z povrchu. Samotná jaskyňa je len pár metrov od povrchu a je náchylnejšia na zmenu teploty v závislosti od zmeny teploty na povrchu. Najvyššiu teplotu sme tu zaznamenali 15. 7. 2009, a to 14,9 °C. Letné mesiace neskôr poukazujú na ešte väčšiu závislosť od zmien teploty na povrchu, odkiaľ teplý vzduch prúdi do priestoru jaskyne.

Tento výsledok by sme mohli interpretovať tak, že jaskyňa pravdepodobne pokračuje do masívu, pretože sa neprejavil rozkyv krivky v zimnom cykle. Je tu až prekvapivo stabilný priebeh teplôt. Výrazným rozkyvom v letnom cykle sme definitívne potvrdili, že ide o jaskyňu dynamickú, správajúcu sa ako vrchný vchod.

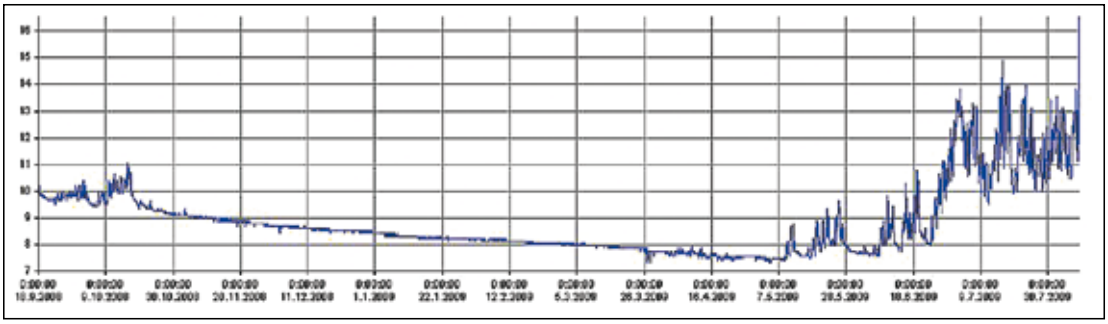

Namerané dáta z jaskyne

Tieto výsledky nás teda pozitívne naštartovali do ďalšieho výskumu tejto pre nás zaujímavej lokality. Pre ďalší výskum v tejto oblasti by bolo zaujímavé osadiť ešte jeden teplomer na povrchu a porovnávať údaje s výsledkami nameranými v jaskyni.

Výhody a technické parametre digitálneho teplomeru LOGGER S0110

Tento teplomer je azda najvhodnejší do jaskyne, pretože je vodovzdorný a nemá žiadne tlačidlá. Je veľmi ľahký a malý (110 g, 93 × 64 × 29 mm). Všetko potrebné v ňom nastavíte cez USB kábel z počítača a takým istým spôsobom z neho získavate i namerané dáta.

Takisto si môžete zvoliť, či má teplomer merať každú sekundu, minútu, hodinu, deň, mesiac či rok. Samotný teplomer má pamäť na 32 000 meraní. Životnosť batérie by mala byť podľa výrobcu 7 rokov, takže teplomer vám pri hodinovom cykle môže merať teplotu v jaskyni i niekoľko rokov. Digitálny displej ukazuje aktuálnu teplotu a podľa nastavenia maximálnu a minimálnu dosiahnutú teplotu za merané obdobie. Rozsah teplôt použitia je od -30 do 70 °C. Meria na desatinu stupňa s presnosťou ± 0,4 °C. A nakoniec: cena sa pohybuje okolo 2000 Kč bez DPH. Viac o tomto prístroji sa dozviete u výrobcu – firmy Comet system (www.cometsystem.cz).

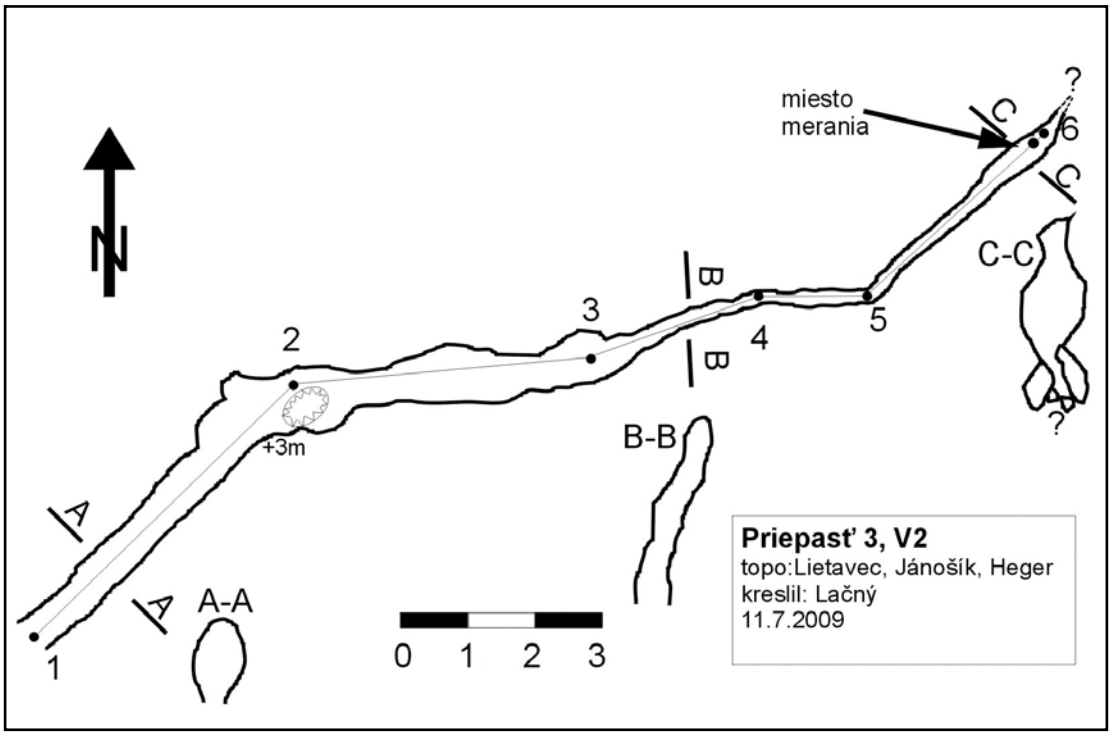

Prieskum jazier v Trstínskej vodnej priepasti pokračuje...

Alexander Lačný

Prieskum jazier sme začali 20. 9. 2009 v doobednajších hodinách, kedy sme do jaskyne zlanili v zložení Lačný, Kočkovský, Zvonár, Benian a Jánošík. Rozdelili sme sa na dve skupiny. Prvá skupina v zložení Lačný a Zvonár mala preplávať cez jazero smerujúce na severovýchod. Ostatní členovia mali prejsť cez druhé – juhozápadné jazero a dostať sa tak do objavených priestorov z roku 2007 a lokalizovať prievany zo spodných etáží.

Prípravné práce na povrchu. Foto: M. Kočkovský

Lačný a Zvonár zatiaľ zostupujú v neoprénoch do 8 °C chladivej trstínskej vody. Keďže jeden z účastníkov má na sebe 25-ročný potrhaný neoprén, ktorému nejde zapnúť zips – voda je pre neho priam mrazivá! Ostáva teda na jednom z ostrovčekov v jazere a ja pokračujem až na koniec jazera, ktoré je vyplnené v celom profile veľkými blokmi a sutinou. Medzi blokmi však vidno pukliny. Cieľom tejto akcie je nájsť vhodné miesto na kopacie práce a možný prienik do nových priestorov. Po vylezení pukliny nad jazerom sa mení i zloženie horniny – steny tu tvoria zlepence, nižšie je však dolomitický vápenec. Nachádzam tu dve možné miesta, kadiaľ by sa dalo v budúcnosti preniknúť ďalej. Prvé sa nachádza tesne nad jazerom a druhé pár metrov nad ním. Prievan v tomto ročnom období nasáva do

Potápanie v juhozápadnom jazere. Foto: L. Brník

Vrt TH1 čerpajúci z jaskyne vodu. Foto: A. Lačný

puklín a bude potrebné ešte zmerať intenzitu a smerovanie prievanu v zimnom období. Pred plánovanými prácami je však potrebné vyriešiť transport jaskyniarov a potrebného výstroja suchou cestou cez severovýchodné jazero vytvorením traverzu hrubým pochôdznym oceľovým lanom.

Po prieskume sa vraciame späť a čakáme na druhú skupinu, ktorá sa onedlho vrátila. Významné prievany v nových priestoroch nezaznamenali. Poslednou úlohou, ktorá nás čaká, je vytvorenie fotodokumentácie seve-

rovýchodného jazera. Na ňu sa podujme ako model Ľuboš Benian, ktorý si oblieka na seba neoprén a o chvíľu sme opäť vo vode. Fotenie sa vydarilo a my postupne vyliezame po jednom na povrch.

Na záver sa treba zmieniť, že tejto akcii predchádzala speleopotápačská akcia zo dňa 21. 7. 2009, ktorá mala potvrdiť, respektíve vyvrátiť dohady o možnom preplávaní koncového závalu pod vodou. Výskum tu vykonal Brník a Zvonár, no pukliny sú veľmi úzke na ďalší prechod. V tento deň vznikli i prvé fotografie jazier pod vodnou hladinou.

Fotodokumentácia jazier pod vodou. Foto: L. Brník

Speleopotápačský prieskum. Foto: L. Brník

Vstup v neopréne do jazera. Foto: A. Lačný

Správa o činnosti za rok 2010

Alexander Lačný

Na začiatku roka sme pracovali v Havranickej jaskyni (Plavecký kras), kde sme pokračovali v rozrušovaní presintreného závalu. Pracovalo sa i v HS sonde (Plavecký kras) neďaleko Havranickej jaskyne, kde sme za pomoci zbíjačky rozširovali vertikálnu puklinu.

V jarných mesiacoch sme uskutočnili výkopové práce na lokalite Líščie diery (Kuchynsko-orešanský kras) na Komberku, ktoré boli charakteristické odtopenými miestami počas zimy. Nestretli sme sa tu však s úspechom – objavili sme síce malú chodbičku, ktorá sa nachádza prevažne v zemine a bola vytvorená zvieratami, čo dokazujú všadeprítomné škrabance na stenách.

Koncom marca pri prácach v Havranickej jaskyni prichádza k menšiemu úspechu, keď sa na konci sondy začala prepadávať sutina niekam hlbšie, zatiaľ nevedno kam.

Nad Havranickou jaskyňou pokračoval aj tento rok geofyzikálny prieskum v spolupráci s Prírodovedeckou fakultou Univerzity Komenského, ktorý má za úlohu zistiť, kadiaľ jaskyňa pokračuje ďalej. Výsledky sú aj naďalej pozitívne.

Začiatkom leta sa presúvame na Veterlín, kde v Priepasti 3/V2 (Plavecký kras) po vylepšení lanovky na ťahanie vedier začíname ťažený materiál transportovať až na povrch.

Jaskyniarsky zraz na Majdáne sa uskutočnil začiatkom augusta. Na pomoc nám prišli jaskyniari z Plaveckého Podhradia, členovia Klubu priateľov turistiky a členovia z mládežníckej skupiny Lomoz z Horných Orešian. Počas zrazu sa pracovalo v jaskyni Pec – Stará Bohatá (Kuchynsko-orešanský kras), Priepasti 3/V2 a venovali sme sa aj povrchovému prieskumu Parinskej doliny.

Začiatkom jesene sme pokračovali v mapovaní jaskýň v Smolenickom krase, kde sa nám podarilo zmapovať všetky neprístupné jaskyne, ktorých je v súčasnosti 10 s celkovou nameranou dĺžkou 131,5 metra.

Na jeseň sa pokračovalo aj naďalej vo výkopových prácach v Priepasti 3/V2 a koncom novembra sme začali opäť pracovať v Havranickej jaskyni, v ktorej sme pracovali až do konca roka.

Počas decembra pokračoval v Trstínskej vodnej priepasti speleopotápačský prieskum. Potápači si natiahli pod vodou vodiace lanko a s odľahčeným výstrojom sa pokúšali sondovať v užších priestoroch pod vodou.

Počas roka sme sa zúčastnili viacerých jaskyniarskych zrazov. Začiatkom júla sme prijali pozvanie na tradičný zraz malokarpatských jaskyniarov v Plaveckom Podhradí, kde Martin Kočkovský pomáhal pri sondovacích prácach v Priepasti pod koreňom (Plavecký kras). V rámci jaskyniarskeho zrazu pri príležitosti 40. výročia založenia skupiny OS Čachtice sme pracovali v Jaskyni na Landrovci (Čachtický kras). Pomáhali sme tam s ťažbou sedimentu. Na jeseň sme vypomohli jaskyniarom zo Speleo Bratislava pri stavbe ich základne na Košariskách.

Martin Kočkovský sa zúčastnil speleologickej akcie organizovanej začiatkom novembra jaskyniarmi zo Speleo Bratislava do jaskyne Kamenné oči vo Vysokých Tatrách. Dokopy sme počas roka uskutočnili 32 pracovných akcií.

Potápanie v TVP. Foto: archív SPKTa

Klamlivé výduchy

Alexander Lačný

Jednou z možností hľadania potenciálnych jaskynných otvorov sú odtopené miesta (výduchy) vyskytujúce sa na povrchu so snehovou pokrývkou. Princíp vzniku je veľmi jednoduchý – rozdiel teplôt medzi dutinou a okolitým prostredím. Práce mnohých jaskyniarov poukazujú na úspešnosť tejto metódy. Preto sme ju vyskúšali aj v našich malokarpatských podmienkach s veľmi zaujímavým výsledkom.

Každoročne sa objavujúci výduch. Foto: M. Zvonár

Výkopové práce. Foto: M. Zvonár

Niekedy začiatkom roku 2005 nám Peter Halenár ukázal miesto na východnom svahu Komberka, kde sa podľa tvrdenia Pavla Nemčeka nachádza zasypaná jaskyňa. Treba len pripomenúť, že na Komberku je krasová plošina posiata závrtmi, a preto bola pre nás lokalita veľmi zaujímavá.

Sondu sme začali kopať ešte v roku 2005 v skalách na mieste, ktoré určil P. Halenár. Práce však nepriniesli žiadaný výsledok a my sme sa dostali do neprielezných častí bez výrazného pokračovania. Sondu sme nazvali podľa dier od líšok a jazvecov ako Líštie diery nad kúpaliskom. Sporadicky sme na lokalitu chodievali a hlavne v zimných mesiacoch sme si v jej okolí všimli intenzívne výduchy, ktoré sa objavovali asi 8 metrov severozápadne od sondy. Výduchy boli viditeľné aj pri cca 30-centimetrovej vrstve snehu.V jarných mesiacoch roku 2010 sme sa rozhodli otvoriť nad spomínanými výduchmi sondu. Výkop vo svahu dosahoval rozmery 3 × 2 metre – to preto, aby sme zachytili čo najväčší priestor nad výduchmi. Kopali sme v ílovitej zemine s menšími kameňmi. Práce postupovali pomerne rýchlo a onedlho sa pred nami asi v hĺbke 2 metre začala otvárať malá, asi 20-centimetrová chodbička, ktorú sme začali rozširovať. Medzi nami zavládlo nadšenie, že predsa sa tu môže niečo zaujímavé nájsť. Po rozšírení sa dalo do chodbičky naplaziť. Na naše prekvapenie sme však zistili, že chodbička sa rozvetvuje na dva smery – jeden ku skalám, kde sa nachádzajú otvory od zvierat, a druhý do masívu; tam sa však po 1 metri končí. Chodbička je prevažne v zemine, iba jednu stranu tvorí kompaktný vápenec. Vytvorili ju zvieratá, čo dokazujú škrabance na stenách.

Žiadnu novú jaskyňu na Komberku sme teda neobjavili. Pozoruhodná je však veľkosť podzemných priestorov vytvorených jazvecmi či líškami. Normálne stavaný jaskyniar sa môže nimi bezproblémovo plaziť niekoľko metrov.

Na záver poučenie: výduchy nachádzajúce sa v blízkosti zvieracích obydlí už budeme brať s rezervou…

Vnútri sú steny vyškriabané od zveri. Foto: A. Lačný

KRASOVÉ ÚZEMIA

Neprístupné jaskyne Smolenického krasu

Alexander Lačný

Smolenický kras sa spája zväčša s jedinou verejnosti prístupnou jaskyňou na západnom Slovensku – jaskyňou Driny a povedľa nej ležiacou Malou jaskyňou, v ktorej sa nachádza Speleobar. Niet sa čomu diviť, pretože Smolenický kras je územie malého rozsahu (7 km^2) a krasové javy sú tu zastúpené v menšej miere. Cieľom tohto príspevku je priblížiť kras z pohľadu verejnosti neprístupných jaskýň.

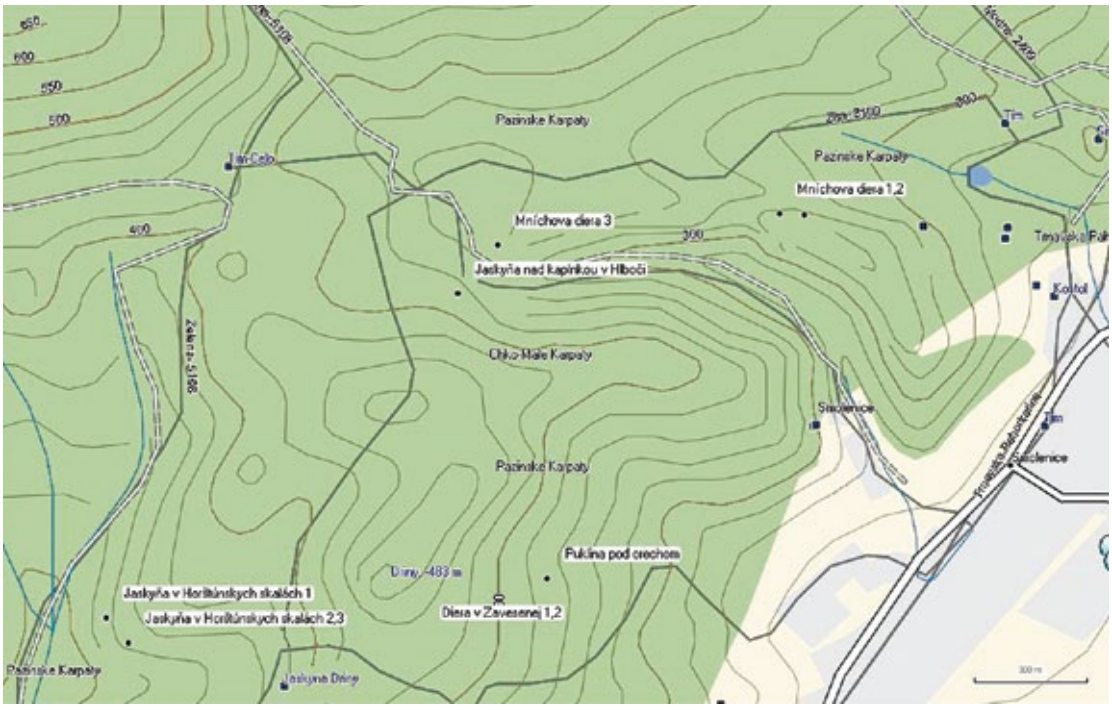

Lokalizačná mapa jaskýň v Smolenickom krase. Topo: A. Lačný

Smolenický kras

Smolenický kras sa rozprestiera na východnom okraji Malých Karpát. Na severe hraničí s Plaveckým krasom a na juhozápade prechádza do Kuchynsko-orešanského krasu. Tieto tri krasy sa niekedy zvyknú označovať aj ako „Kras Bielych hôr“ (Stankoviansky, 1974). Súvrstvie je monoklinálne sklonené na sever – severozápad a ponorené pod štruktúru Plaveckého krasu. Kras tvorí zvyšok okrajového pedimentu, ktorý je zachovaný lokálne aj na východnom okraji Malých Karpát. Stráňové toky neskôr premodelovali a rozčlenili vápencový masív na niekoľko vyvýšenín – Jahodník, Driny, Cejtach, Molpír a Kalvária. Dnes sú tieto vyvýšeniny oddelené prevažne suchými údoliami (Mitter, 1983).

Kras sa tu viaže na pestrú škálu vápencov vysockej série jurského až spodnokriedového veku.

História prieskumov v Smolenickom krase

O prvých prieskumných aktivitách v Smolenickom krase sa dozvedáme pri objavných prácach práve v súvislosti s jaskyňou Driny v roku 1929 od ich objaviteľov I. Vajsábla a J. Baniča. Ďalší speleologický prieskum tu vykonávali v 50-tych rokoch minulého storočia Dr. A. Droppa a J. Majko, ktorí sa okrem jaskyne Driny zaoberali i prieskumom okolitých jaskýň a ostatných krasových fenoménov (Droppa, 1952). V neskoršom období bol výskum okolitých jaskýň iba sporadický, vykonávaný sprievodcami z jaskyne Driny

a neskôr tu B. Šmída sondoval v jaskynkách v okolí Drín. Od roku 2006 pracovali členovia OS Dolné Orešany v Jaskyni v Horštúnskych skalách a v Pukline pod orechom.

Diera v Zavesenej 1 (423 m n. m.), dl.: 7,5 m

Postupujúc turistickým chodníkom od jaskyne Driny smerom do Smoleníc sa nám po asi 300 metroch zľava zjaví skalná stena. Priamo v nej sa nachádzajú Diery v Zavesenej. Hneď prvá, dlhá 7,5 metra, je Diera v Zavesenej 1. Jaskyňa je puklinovo-korózna, s pizolitovou výzdobou, založená na poruche A 308°. Pokračovanie je zasutinené. Pred jaskyňou sa nachádza vyťažená kopa. Pracoval tu I. Vajsábel s J. Baničom a neskôr pri sprístupňovacích prácach v jaskyni Driny Dr. A. Droppa s J. Majkom. Našli sa tu archeologické pozostatky.

Diera v Zavesenej 2 (430 m n. m.), dl.: 4,5 m

Diera v Zavesenej 2 sa nachádza v tom istom skalnom hrebienku ako Diera v Zavesenej 1 – asi 30 metrov na severovýchod. Ide o puklinovo-koróznu jaskyňu dĺžky 4,5 metra, ktorá sa tiahne pozdĺž hrebienka v smere A 219°. Puklina smeruje nadol k Trampskému previsu. Jaskyňa mohla vzniknúť gravitačným rútením jedného z blokov skalného hrebienka.

Pukina pod orechom (360 m n. m.), dl.: 31 m

Pokračujúc po turistickom chodníku od Dier v Zavesenej odbočíme po asi 350 metroch doprava. Orientačným bodom nám môže byť aj výrazne sa tiahnuca vyvýšenina, v ktorej cípe sa jaskyňa nachádza. Jaskyňa fluviokrasového pôvodu je známa od nepamäti, čo

Skromná krasová výzdoba z Diery v Zavesenej 1. Foto: A. Lačný

Profil chodby v Pukline pod orechom. Foto: A. Lačný

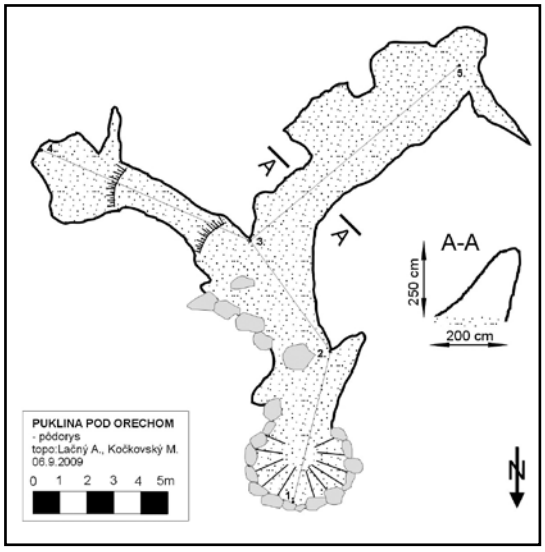

Vodou zarezaný strop v Pukline pod orechom. Foto: A. Lačný

dokladajú i nálezy z neolitu. Pred jaskyňou sa nachádza obrovská halda vyťaženého sedimentu. Okrem iných tu pracovali aj brigádnici z jaskyne Driny, ktorí nadviazali na práce z minulosti. Hlavná porucha je v smere A 230° a na nej vytvorená chodba tu dosahuje výšku 2,5 metra a šírku 2 metre. V najnižšom bode jaskyne je vyhĺbená pracovná sonda s citeľným prievanom. Jaskyňa je zväčša vyplnená červenou terra rossou.

Jaskyňa v Horštúnskych skalách 1 (Nad Bezkou 1), (335 m n. m.), dl.: 33 m

Otvor sa nachádza v skalnom masíve na Horštúnskych skalách asi 150 metrov východne od RZ Záruby. Jaskyňa je fluviokrasového pôvodu. Pozostáva z rozsiahlejšej sienky, ktorá sa tiahne v smere do masívu. Na konci tejto sienky sa nachádzajú tri vyerodované kanály smerujúce na sever. V strednom z nich boli vykonané sondážne práce s výsledkom, že kanál sa zužuje do neprielezna, je tu však citeľný prievan. Samotná jaskyňa má až 3 vchody ústiace k povrchu. Nad povrchom jaskyne je vidno rozsadlinu, ktorá do nej ústi.

Jaskyňa v Horštúnskych skalách 2 (Nad Bezkou 2), (320 m n. m.), dl.: 24 m

Postupujúc od Jaskyne v Horštúnskych skalách 1 na juhovýchod asi po 100 metroch sa v skalách nachádza otvor do Jaskyne v Horštúnskych skalách 2. Jaskyňa je fluviokrasového pôvodu a má dva vchody. Iba jedna z chodieb tu smeruje do masívu, avšak končí sa neprieleznou úžinou.

Jaskyňa v Horštúnskych skalách 3 (Nad Bezkou 3), (323 m n. m.), dl.: 5 m

Jaskynka nachádzajúca sa približne 6 metrov vľavo od Jaskyne v Horštúnskych skalách 2. Má dva otvory a možno sa domnievať, že má genetický súvis s vedľajšou jaskyňou.

Skupinka jaskyniarov pracujúca v Jaskyni v Horštúnskych skalách 1. Foto: A. Lačný

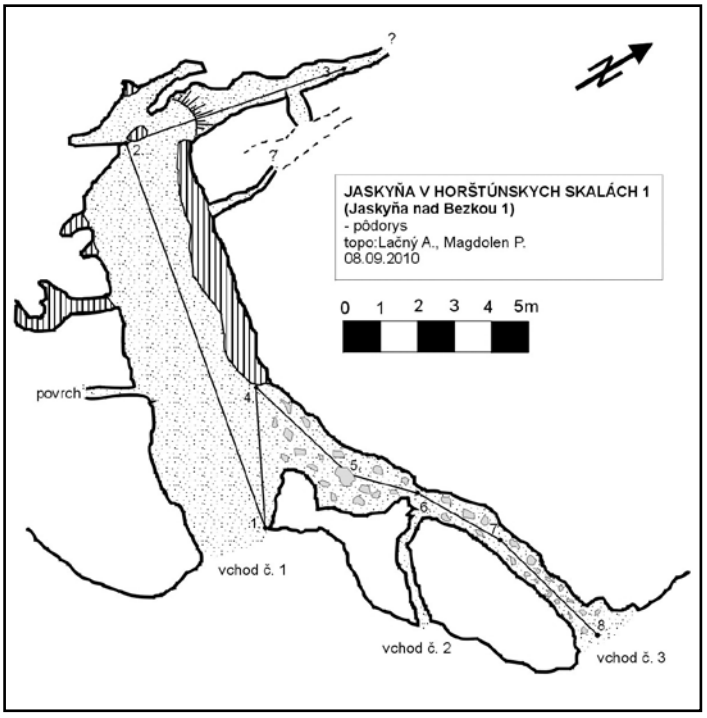

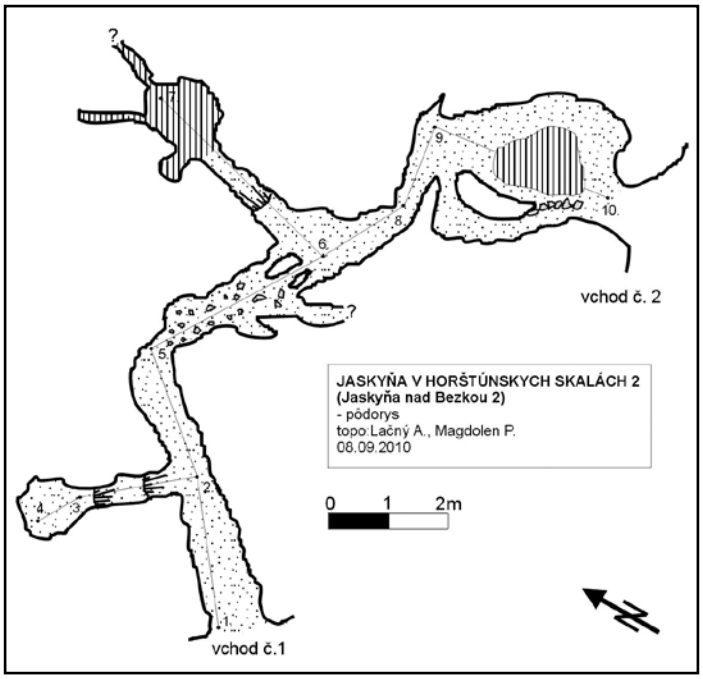

Veľmi ťažko prístupný vchod do Mníchovej diery 3. Foto: A. Lačný

Mníchove diery a krasová dolina Hlboča

Všetky tri Mníchove diery sa nachádzajú v krasovej doline Hlboča – v jej severnom svahu. Sú fluviokrasového pôvodu a v minulosti fungovali ako ponory niekdajšieho povrchového toku, ktorý tiekol údolím Hlboče (Droppa, 1952). Činnosť tohto toku netrvala pravdepodobe dostatočne dlhý čas na vytvorenie väčších jaskýň a tok pokračoval vo svojom zarezávaní do podložia. V súčasnosti sa preto nachádzajú niekoľko desiatok metrov nad suchým údolím. Silu týchto procesov je možné si pozrieť na začiatku doliny nad občasným vodopádom, kde sa vyskytujú obrie hrnce s priemerom aj 1,5 metra.

Mníchova diera 3 (350 m n. m.), dl.: 9,5 m

Nachádza sa na severnom svahu krasovej doliny Hlboča, 60 metrov severovýchodne od občasného vodopádu. Z väčšieho jaskynného otvoru jaskyňa pokračuje úzkou puklinou v smere A 30°, širokou miestami iba asi 30 centimetrov do úplného zúženia. Pri jej konci vychádza spod skál výraznejší prievan.

Mníchova diera 2 (339 m n. m.), dl.: 5 m

Diera sa nachádza v tom istom svahu 750 metrov východne od Mníchovej diery 3. Ide tiež o fluviokrasovú jaskyňu. Steny zdobia pizolity a sú tu zastúpené aj erózne stropné formy. Jaskyňa smeruje do masívu v smere A 40° až do neprielezna. Povedľa hlavnej sienky zľava vedie úzka chodbička.

Mníchova diera 1 (369 m n. m.), dl.: 10 m

50 metrov východne od Mníchovej diery 2 sa nachádza Mníchova diera 1. Vchod akoby tvoril veľký krútňavový hrniec. Na stropoch vidno stopy po erózii. Jaskyňa sa neskôr rozvetvuje na dve úzke chodbičky smerujúce do masívu. V jednej z nich je citeľný prievan. Jaskyňa je často navštevovaná, čoho dôkazom sú odymené steny a strop jaskyne.

Vchod do jednej z Mníchových dier. Foto: A. Lačný

Jaskyňa nad kaplnkou v Hlboči (385 m n. m.), dl.: 2 m

Jaskyňa sa nachádza v južnom svahu doliny Hlboča nad umelo vytvorenou kaplnkou, ktorá je vytesaná na začiatku krasovej doliny Hlboča. Jaskyňa bola lokalizovaná okolo roku 2007 za pomoci lesníka M. Obúlaného zo Smoleníc. Od dĺžky 2 metre je zasypaná sedimentom a 15 metrov v smere ku kaplnke sa nachádza ďalší jaskynný otvor na tektonickej poruche A 180°, ktorý je momentálne zasypaný. Podľa tvrdenia lesníka bol vchod v minulosti priechodnejší. Zároveň však môže ísť o torzo jaskyne, príp. o zasypané abri.

Speleologické možnosti v krase

Najväčšiu nádej na úspech v speleologickom prieskume predstavuje samotná jaskyňa Driny, ktorá môže priniesť ešte zaujímavé objavy. Čo sa týka ďalších jaskýň, netreba zabúdať ani na Puklinu pod orechom, ktorá svojím charakterom môže prispieť k poodhaleniu súvislostí v Smolenickom krase. V Mníchových dierach by pre veľmi úzke pukliny boli práce náročné a nie je zaručený úspech postupu, i keď citeľný prievan by mohol prieskumníkov doviesť do väčších priestorov. Na záver by mohlo byť zaujímavé pokračovať v prácach v jaskyni v Horštúnskych skalách 1 a zistiť tak viac o tejto jaskyni.

Jaskyňa nad kaplnkou v Hlboči. Foto: A. Lačný

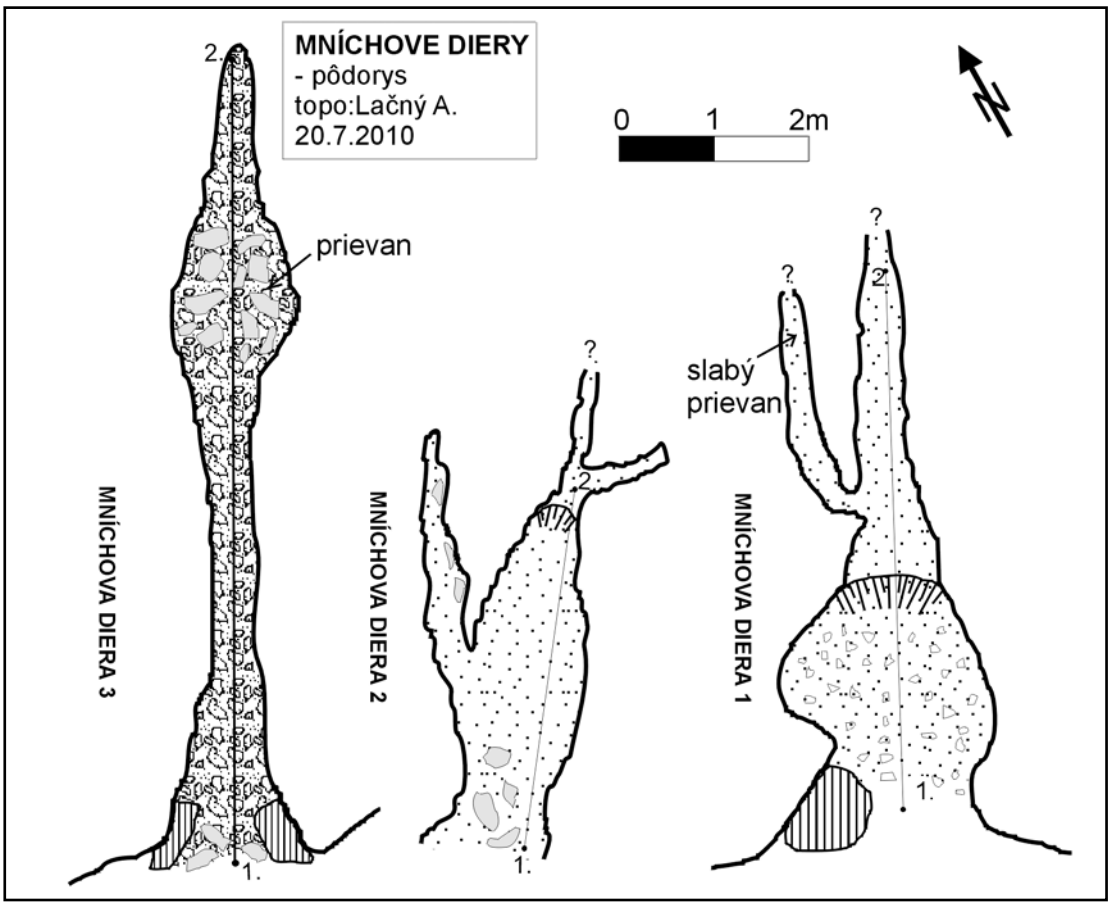

Kuchynsko-orešanský kras v rajóne OS Dolné Orešany

Alexander Lačný

Kuchynsko-orešanský kras sa tiahne naprieč Malými Karpatmi medzi rovnomennými obcami. Kras je vytvorený na vápencoch a dolomitoch tzv. vysockej série, patriacej ku krížnanskému príkrovu. Rozhodli sme sa tento kras v pôsobnosti oblastnej skupiny Dolné Orešany zmapovať a vytvoriť identifikačné karty.

Lokalizačná mapa jaskýň v Kuchynsko-orešanskom krase. Topo: A. Lačný

Dôvodov na tento počin bolo viacero. Nevedeli sme, kde sa určité jaskyne nachádzajú, veľa z nich sa začalo premenovávať, jaskyne nemali vytvorené identifikačné karty a údaje, hlavne namerané metre, často nekorešpondovali s realitou. Zamerali sme sa hlavne na krasovú Parinskú dolinu, deliacu sa na Hornú a Dolnú Parinu, kde máme najviac jaskýň v rajóne. Ide zväčša o riečne, fluviokrasové jaskyne – inaktívne ponory a vyvieračky, ktoré sú väčšinou po niekoľkých metroch zanesené. Prieskum týchto jaskýň je preto veľmi náročný a postupy v nich sú len veľmi malé. Nachádzajú sa tu aj jaskyne korozívne v kombinácii s puklinovými alebo fluviokrasovými. V masíve Komberek a Dlhý vrch sa vo väčšom množstve vyskytujú krasové jamy – závrty.

Jaskyne v okolí Parinskej doliny ako prvý opísal Pavol Nemček v roku 1962. Pod vedením tohto jaskynného prieskumníka vznikla jaskyniarska skupina Strapek, neskôr premenovaná na oblastnú skupinu Dolné Orešany, patriacu pod Slovenskú speleologickú spoločnosť. Na začiatku sa jej členovia začali venovať závrtu na vrchu Komberek, pomenovanom Strapek. Názov bol odvodený od slova Strapkári – malo ísť o ľudí pochádzajúcich z Dolného Rakúska, ktorí v oblasti Komberka mali ťažiť nejaké minerály. V závrte našli údajne starú výdrevu, vedrá a iné veci naznačujúce ťažbu. Pri rozširovaní závrtu však prišlo k úplnému zasypaniu jaskyne. Neskôr sa snažili do tejto jaskyne prekopať, ale už sa im to nepodarilo. Dá sa usudzovať, že jaskyňa

je momentálne zanesená, a preto fakticky neexistuje. Jej mapa sa však nachádza v SMOPaJ. Na vrchu Komberek sme ešte zdokumentovali tzv. Závrtovú priepasť, nachádzajúcu sa niekoľko metrov od vrcholu. Aj v nej kopali členovia OS Dolné Orešany.

Ako ďalej postupujeme Dolnou Parinou od obce Majdán, po pravej strane uvidíme vyvieračku Husí stok. Nad ňou sa nachádza jaskyňa Husí stok 1. Ide o inaktívnu fluviokrasovú horizontálnu jaskyňu dlhú 9 metrov. Údajne bola v minulosti dlhšia, zrútil sa však zával. V roku 2007 sme zával odstránili a jaskyňu vyčistili až po samé dno; zistili sme, že prítok do jaskyne prichádzal cez úzku, iba 30 cm širokú, no pomerne vysokú puklinu, vedúcu až takmer k povrchu. Puklina smeruje k vyvieračke Husí stok a je celá vyplnená presintrovanou sutinou a sedimentom. Niekoľko metrov od nej na ľavej strane sa nachádza jaskyňa toho istého pôvodu Husí stok 2, v ktorej v minulosti kopali jaskyniari Kapucian, Ágh, Griflík a Šmída. V roku 2006 sme tu zaznamenali postup 5 metrov do závalovej časti jaskyne.

Oproti Husiemu stoku je vchod do jaskyne Vápenice s celkovou dĺžkou 10 metrov, ktorá vznikla v bunkových vápencoch so stenami ohladenými koróziou.

Keď pokračujeme ďalej po ceste na Rybáreň, zjaví sa nám na pravej strane občasný výver. Priamo nad ním sa nachádza priepasť Priehyba. Ide o ponorový závrt na konci krasovej brázdy tiahnucej sa od Dlhého vrchu. Jaskyňa je stupňovitá a dosahuje dĺžku 25 metrov.

Na križovatke na Solírov na ľavej strane spozorujeme v skalnom masíve jaskyňu Sová 2. Horizontálna puklinovo-korozívna jaskyňa má dĺžku 6 metrov. Pokračovaním sa dostávame až k vrchu Sová, kde sa nachádza horizontálna fosílna fluviokrasová jaskyňa Sová 1. Ide o stále pracovisko OS Dolné Orešany, ktorej členovia vykopali skoro celú jaskyňu, zanesenú ílovým náplavom, a dostali sa až do vzdialenosti 35 metrov.

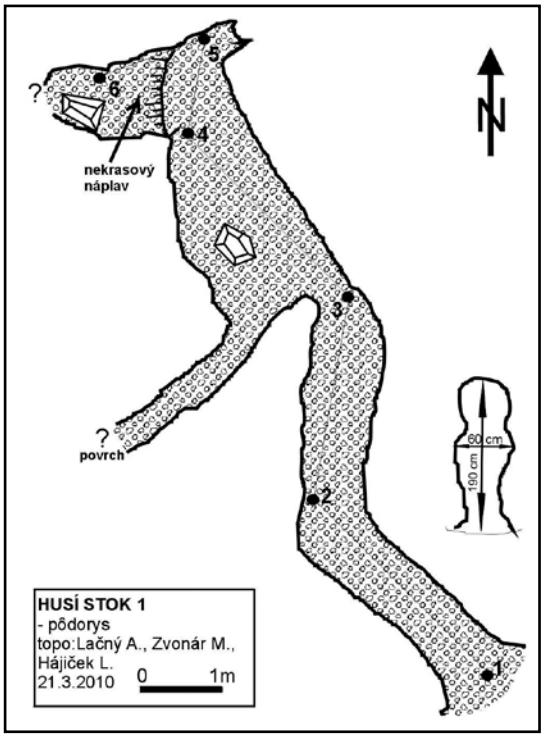

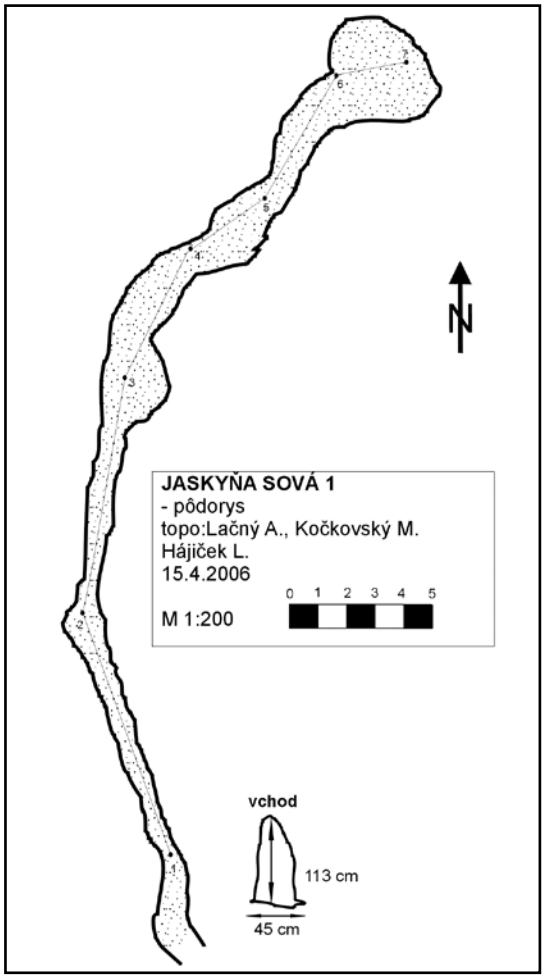

Jaskynný profil v jaskyni Sová 1. Foto: A. Lačný

Ak sa vrátime smerom na Rybáreň a pokračujeme Dolnou Parinou, neskôr sa nám v zákrute pri ceste zjaví občasná vyvieračka, ktorá vysychá zväčša iba v neskorších letných a jesenných mesiacoch. Nad ňou po pravej strane sa na plošine nachádza korozívny závrt Orešanská sonda (pomenovaný na počesť jaskyniarov z Horných a Dolných Orešian). V závrte sme začali pracovať v roku 2004. Roku 2005 sa nám tu podarilo objaviť prvých 15 metrov voľných priestorov. Jaskyňa má momentálne dĺžku 25 metrov a je predpoklad, že závrt odvodňuje túto krasovú plošinu. Výškový rozdiel medzi koncom jaskyne a vyvieračkou je asi 17 metrov. Za pomoci prútikára sme určili prítok do vyvieračky z Hornej Pariny, z potoka od kríža na Konskej hlave po Starú Bohatú. Aj keď tu nie je žiaden viditeľný ponor, zreteľný úbytok vody nastáva na tomto úseku. Lokalita je zaujímavá hlavne čo sa týka intenzity vyvieračky v jarných mesiacoch a vzdialenosti ponor – výver, ktorá dosahuje dĺžku 1,19 km!

Idúc po ceste vidíme na ľavej strane v skalách Parinský previs. Lokalizovali sme ho v roku 2003, dá sa však usudzovať, že previs bol známy odnepamäti (nálezy hrdzavých klincov). Previs pokračuje v azimute 215° dva metre do neprielezna.

Neskôr po odbočení z cesty vpravo sa dostaneme pod vrch Mesačná. Tu sa vyskytuje tiež niekoľko jaskýň. Táto oblasť bola pre identifikáciu jaskýň azda najhoršia, pretože sa nezachovala presná lokalizácia vchodov a aj pramene píšuce o týchto jaskyniach sa často rozchádzajú.

Lokalizujeme tu Hrajnohovu vyvieračku pod skalným masívom končiaceho sa Dlhého vrchu. Naproti nej sa v skalách nachádzajú dve menšie jaskynky – Kocúrova a Silova jaskyňa. Silova jaskyňa je fluviokrasového pôvodu. O jaskyni sa vedelo už dávnejšie. Dokonca v nej v minulosti sondovali členovia OS Peter Halenár a Silvester Zvonár (podľa neho je aj pomenovaná). My sme po prekopaní úzkej plazivky objavili 10 metrov jaskynných priestorov. Jaskyňa ďalej pokračuje korodovaným tunelom, nie je však perspektívna, pretože vedie k povrchu.

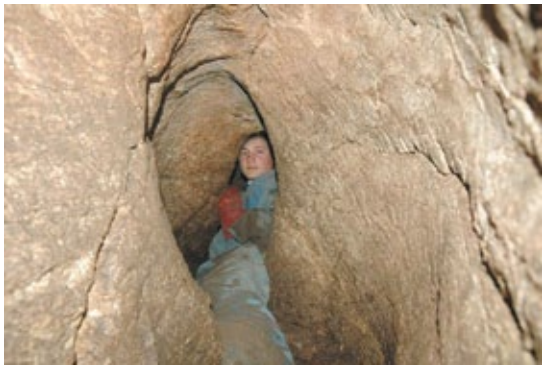

Vodou vymodelované chodby v Silovej jaskyni. Foto: A. Lačný

Kocúrova jaskyňa sa nachádza južnejšie od tejto jaskyne, dosahuje dĺžku 4 metre a je pravdepodobne prepojená z jaskyňou Mesačná 3 – Partizánska. Jaskyňa bola dávnejšie známa, ale nikde nebola evidovaná, preto sme ju pomenovali Kocúrova jaskyňa (podľa Martina Kočkovského – Kocúra).

Niekoľko metrov juhozápadne od nej sa nachádza jaskyňa Mesačná 3, nazývaná aj Partizánska. Priamo pred jaskyňou na skale sú vyryté písmená DD a DSZ. Jaskyňa bola väčšia, ale počas 2. svetovej vojny partizáni hlinou zatarasili všetky vchody, aby sa k nim

nepriateľ tadiaľ nedostal. Uvádza sa dĺžka až 80 metrov, momentálne má však jaskyňa dĺžku iba 12 metrov. Ide o jaskyňu fluviokrasovú s niekoľkými vchodmi, nateraz zahlinenými. Jedným z nich bude aj Kocúrova jaskyňa.

Priamo v potoku oproti tejto jaskyni je Ponor na Mesačnej. Menšiu škáru, do ktorej sa valila voda, tu našiel Peter Halenár na jeseň roku 2006. Škáru sme rozšírili a zistili sme, že ide o aktívny ponor smerujúci do masívu Mesačná. Môže ísť o mladší ponor, pretože puklina je ešte pomerne úzka.

Naproti tejto jaskyni pri vrchole Mesačná sa nachádzajú jaskyne Mesačná 1, 2 a 4. Jaskyňa Mesačná 2 má väčšie rozmery a stala sa častým bivakom pre trampov. Na začiatku sú steny odymené. Ďalej jaskyňa pokračuje asi 8 metrov horizontálne, na konci je zával. Na povrchu badať úbytok materiálu nad závalom.

Vchod do Ponoru na Mesačnej. Foto: A. Lačný

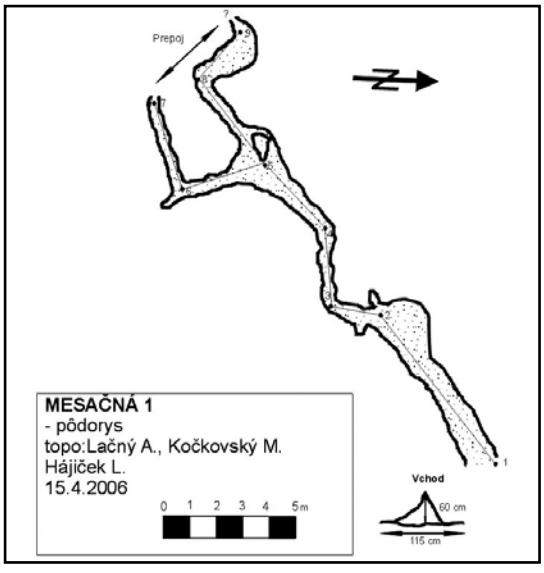

Jaskyňa Mesačná 1 je vytvorená bezprostredne pod jaskyňou Mesačná 2. Ide o horizontálnu fluviokrasovú jaskyňu, zväčša zahlinenú, s viacerými vetvami. V roku 2005 sme objasnili spojitosť medzi dvomi západnými chodbami. Po sondovacích prácach a rozšírení jednej z plaziviek sme si navzájom videli naše svetlá. Jaskyňa je dlhá 30 metrov. Pracovali tu členovia OS Dolné Orešany.

Veľký vchod do jaskyne Mesačná 2. Foto: A. Lačný

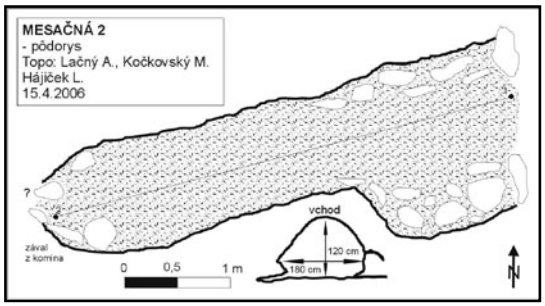

Jaskyňa Mesačná 4, vzdialená asi 60 metrov východne od jaskýň Mesačná 1 a 2, predstavuje starý ponor v dĺžke 10 metrov, na konci zahlinený. Viac jaskýň sa nám v okolí Mesačnej už nájsť nepodarilo.

Mapovanie jaskýň na Mesačnej. Foto: A. Lačný

Ak sa presunieme na Hornú Parinu smerom od zvernice, máme tu na ľavej strane v kopci jaskyňu Stará Bohatá, nazývanú tiež Pec. Ide o jaskyňu korozívnu a azda aj fluviokrasového pôvodu s dĺžkou 8 metrov. V jaskyni robili prieskumné práce v roku 1977 členovia OS Dolné Orešany.

Touto dolinou sa dostaneme ďalej až k vrchu Konská hlava, kde sa nachádza jaskyňa toho istého mena. Ide o puklinovo-korozívnu jaskyňu, ktorá je založená na poruche 250° a pokračuje do dĺžky 5 metrov. V roku 2005 sme tu vykonali prieskumné práce, no bez väčších úspechov.

Jaskyňa na Jelenci 1. Foto: A. Lačný

Oproti Novým domom sa nachádza jaskyňa Babiná. Ide o korozívno-fluviokrasovú jaskyňu dlhú 5 metrov, ale pre zúženie priechodnú iba 1,5 metra. Na konci je zasintrovaná. Skúškou za pomoci priemyselnej kamery sa zistilo úplné zasintrenie na konci pukliny. V blízkosti jaskyne je ešte jedna menšia jaskynka – doteraz nepomenovaná.

Pri vrchole Jelenec by sa podľa historických údajov mali nachádzať dve jaskyne a jeden závrt. My sme počas povrchového prieskumu lokalizovali iba jednu z nich. Ide o tú najväčšiu – Jaskyňu na Jelenci 1 (závrty by mali byť v zvernici pod masívom). V tejto 10 metrov dlhej korozívnej jaskyni založenej na vrstvových plochách vykonávame od roku 2006 sondovacie práce.

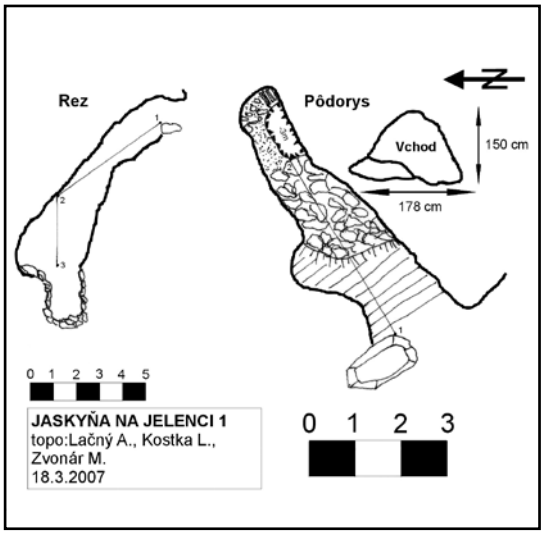

Poslednou z jaskýň je Jaskyňa svätého Leonarda, nachádzajúca sa priamo na cintoríne pod kaplnkou v Doľanoch. Jaskyňa s dĺžkou 11 metrov je zaujímavá svojou výplňou.

Čo sa týka perspektív jaskýň na Hornej a Dolnej Parine, ako som spomenul už na začiatku, jaskyne sú zväčša zanesené a záleží iba na vytrvalosti prieskumníkov, či dokážu prekonať tieto zahlinené časti. Za príklad by stála Orešanská sonda, v ktorej sme museli 10 metrov vykopať, aby sme objavili zatiaľ 15 metrov z tejto jaskyne. Perspektívny je hlavne masív Komberek, na ktorom sa vyskytuje viac závrtov. Dá sa predpokladať, že voda z tejto krasovej plošiny odteká kamsi do podzemia. Za perspektívnu pokladáme aj Jaskyňu na Jelenci 1, ktorá sa nachádza pomerne vysoko a nie je až taká zahlinená. Zaujímavý sa javí inaktívny ponor na Mesačnej – jaskyňa Mesačná 4. Bolo by dobré vyčistiť jaskyňu Mesačná 3 – Partizánsku, aby sa overila jej udávaná dĺžka okolo 80 metrov, a potvrdiť spojitosť s Kocúrovou jaskyňou. Perspektívy sú teda pomerne sľubné a dúfame, že jaskyne Parinskej doliny a jej okolia ešte čo-to ukrývajú. Tiež sa možno domnievať, že okrem týchto jaskýň sa tu vyskytujú ešte ďalšie, o ktorých vôbec nič nevieme, pretože sa tu nikdy nevykonal podrobnejší povrchový prieskum.

Verím, že náš príspevok pomohol vyriešiť dávny problém kompletného zdokumentovania jaskýň Kuchynsko-orešanského krasu, uviedli sme údaje o nich na správnu mieru a najmä ich dokážeme lepšie spoznávať a chrániť.

POĎAKOVANIE

Dovoľte mi poďakovať sa všetkým členom, ktorí svojou činnosťou prispeli k rozvíjaniu nášho klubu a k poznávaniu čara jaskýň Malých Karpát.

Vďaka patrí najmä týmto ľuďom:

Ladislav Molnár
Matej Lackovič
Marek Čahoj
Dominika Bilčíková
Luboš Brník
Peter Halenár
Martin Kočkovský
Jaroslav Selko
Matej Zvonár
Peter Zvonár
Lukáš Hájiček
Luboš Benian
Ivan Lietavec
Michal Ohrablo
Michal Jánošík

Takisto nezabúdame a ďakujeme bývalým generáciám členov OS Dolné Orešany, ktorí pracovali pod vedením Pavla Nemčeka, a nezabúdame ani na prvých jaskyniarov v našej časti Malých Karpát, pánov Imricha Vajsábla, Silvestra a Alexandra Valovcov, ku ktorým sa neskôr pridali Štefan a Ján Baničovci, Alojz Vajsábel a iní…

Alexander Lačný
predseda SPKTa

POUŽITÁ LITERATÚRA

BELLA, P. – HLAVÁČOVÁ, I. – HOLÚBEK, P. 2007. Zoznam jaskýň Slovenskej republiky (stav k 30. 6. 2007). SMOPaJ, Liptovský Mikuláš.

DROPPA, A. a kol. 1952. Sprievodca Slovakotouru – Kras a jaskyne Malých Karpát.

DROPPA, A. 1976. Výskum vodnej priepasti pri Trstíne. Slovenský kras, 14, 163–165.

JAKÁL, J. a kol. 1982. Praktická speleológia. Vydavateľstvo Osveta, Martin, 382 s.

JAKÁL, J. – KORTMAN, B. 1987. Jaskyne & jaskyniari. Vydavateľstvo Osveta, Martin, 144 s.

KÁČER, Š. a kol. 2005. Digitálna geologická mapa Slovenskej republiky M 1:50 000.

MITTER, P. 1983. Geomorfologická rajonizácia krasu Malých Karpát. Slovenský kras, 21, 3–34.

NEMČEK, P. 1967. Pracovný denník skupiny Strapek. Manuskript.

PRIKRYL, Ľ. V. 1985. Dejiny speleológie na Slovensku. Veda, Bratislava, 204 s.

STANKOVIANSKY, M. 1974. Príspevok k poznaniu krasu Bielych hôr v Malých Karpatoch. Geografický časopis, 26, 3, 241–257.

Technické denníky OS Dolné Orešany.

Technické denníky Speleoklubu Trnava.

Návod na použitie záznamníka teploty SO 110. www.cometsystem.cz